

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Ekonom Milan Zelený

Autor: Pavel Lepič

Studijní obor: Geografie pro veřejnou správu

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Pavel Hejtman, CSc.

České Budějovice, 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.

Zároveň prohlašuji, že v souladu s § 47b. zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím s uveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 30. 4. 2012

Pavel Lepič

Poděkování:

Rád bych poděkoval svému vedoucímu práce, panu PhDr. Pavlu Hejtmanovi, CSc. za pomoc a užitečné rady, které mi poskytl v době zpracovávání mé bakalářské práce.

Anotace:

Cílem této práce je přiblížit osobnost Milana Zeleného, který má mezinárodní vědecký kredit, ale v České republice není kupodivu dosud znám adekvátně svému věhlasu. Tato práce může sloužit jako pomůcka pro zájemce o studium ekonomiky, protože jeho postava v ní hraje velice zajímavou roli. Součástí je vytvořit bibliografický a odborný profil ekonoma Milana Zeleného. Dále je zde zpracován jeho životopis, jeho publikace a jeho názory (ekonomické, ale i všeobecné). Vypracováno je i několik důležitých ekonomických pojmů, které s jeho osobností úzce souvisí.

Základ práce je postaven na studiu literatury v českém jazyce. Jako zdroje pro sestavení bakalářské práce byla využita částečně odborná literatura, která se zabývá danou problematikou. Dále se využívalo internetových zdrojů, hlavně k seznámení s osobou Milana Zeleného a k získání sekundárních zdrojů. Právě práce se sekundárními zdroji byla většinou prováděna v anglickém jazyce, což souvisí s působností Milana Zeleného. Často jsou používány internetové archívy ekonomických časopisů. Nejdůležitějším zdrojem však zůstaly publikace Milana Zeleného.

Klíčová slova: Milan Zelený, životopis, publikace, privatizace, Slušovice, čeští ekonomové v exilu, Baťa systém, ekonomické žebříčky, impakt faktor, ekonomická transformace.

Annotation:

The aim of this thesis is an introduction of the personality of Milan Zeleny. Zeleny has international scientific credentials, but in the Czech Republic there he is not known yet, surprisingly adequate to his fame abroad. This work may be served as a guide for those interested in studying economics, because Milan Zeleny has a very interesting position in this science. Conceiving of bibliographic and professional profile of this economist is the next part of this work. Here it is also elaborated his biography, his publications and his opinions (economic as well as general). Several important economic concepts that are closely related with his personality are compiled here too.

The thesis is based on the study of literature in the Czech language. Partly it was used literature that deals with the issue. I also used the Internet sources, especially to introduce the personality of Milan Zeleny and to get secondary sources. These secondary sources were mostly available in English only. It's definitely caused by the fact that Zeleny lives and works abroad. I used also internet archives of economic journals to get information. Milan Zeleny's publications were the most important source for this thesis.

Keywords: Milan Zelený, curriculum vitae, publications, privatization, Slušovice, Czech economists in exile, system of Baťa, economic rankings, impact factor, economic transformation.

Obsah:

Úvod:.....	7
1.1. Stručná biografie.....	9
1.2. Publikační činnost	12
2. Kapitola.....	22
2.1. Vzor – Tomáš Baťa.....	22
2.2. JZD Slušovice.....	24
2.3. Názorová koncepce	27
2.4. Napříč politickým spektrem.....	31
2.5. Spor s Václavem Klausem.....	34
3. Kapitola.....	38
3.1. Vztah Milana Zeleného k České republice	38
3.2. Privatizace.....	41
Závěr	53
Seznam použité literatury:	56
Seznam použitých internetových zdrojů:	57
Seznam tabulek:	60
Přílohy:	61

Úvod:

Předmětem této bakalářské práce je ekonom Milan Zelený. Důležitou otázku si musím položit hned na začátku: Proč Milan Zelený? A pravdou je, že mě velice zaujala společnost ekonomů, kteří prezentují svůj názor i za cenu toho, že upadnou v nemilost. Líbí se mi kritické myšlení, které Milan Zelený prezentuje, ale hlavně to, že má zajímavé a silné argumenty, o které svá tvrzení opírá.

První setkání s osobností Milana Zeleného jsem zažil díky přednáškám během ekonomických předmětů, které jsem navštěvoval. Hlavním rysem zajímavosti pro mě původně byly jeho názory na proces ekonomické transformace, až později jsem pronikl i k mnoha dalším zajímavým názorům. Jeho vyjádření k ekonomické realitě jsou pro mě poutavé. Komentuje totiž důležitá ekonomická témata, která jsou velmi často doprovázeny atraktivními diskuzemi ekonomických kapacit.

Při zpracování této práce bylo nejdříve důležité seznámit s osobností profesora Milana Zeleného jako takového a vypracovat si systém, podle kterého se pokusím tuto osobnost přiblížit. Musel jsem se seznámit s jeho publikacemi, abych věděl, o čem budu psát a dokázal představit to nejdůležitější. Pro splnění tohoto úkolu jsem absolvoval poměrně náročnou cestu po knihovnách, abych mohl vytvořit bibliografický a odborný profil Milana Zeleného.

Díky tomu jsem si dovedl vytvořit základní přehled o faktech, která jsou se Zeleným nerozlučitelně spojena. Samozřejmě že on není jediným českým ekonomem, který působí v exilu. Do této společnosti patří hned několik dalších jmen a já za všechny zmíním minimálně Františka Nepila¹, který je také znám jako kritik Klausových reforem a kuponové privatizace, nebo profesora Lubora Karlíka².

V první části této práce jsem utvořil odborný medailonek, představil jsem profil Milana Zeleného, fakta o jeho životě a jeho práci a představil jsem jeho nejdůležitější publikace. Nejen ty psané anglicky, ale i ty, které světlo světa spatřily v České republice. Shromáždění těchto dat bylo vcelku komplikované. Není to způsobeno jen tím, že Milan Zelený se na téma osobního a rodinného života nerad vyjadřuje, zajisté tomu také

¹ **František Nepil** – Vystudoval matematiku na Oxfordské univerzitě, poté našel uplatnění v Londýně, kde pracoval pro řadu významných firem. Je členem společnosti Institute for Investment Management and Research. V ČR je znám jako kritik Klausových reforem.

² **Lubor Karlík** – V roce 1949 odešel z Československa, nejprve pracoval v Austrálii a později se přesunul do USA, kde pracoval na vývoji systémů pro vojenskou a průmyslovou aplikaci. V roce 1965 získal doktorát v multidisciplinárních vědách operačního výzkumu na Stanfordské univerzitě.

napomohlo to, že si svými kritikami získal velmi vlivné nepřátele a v podstatě se stal nechtěnou postavou v české ekonomice. Biografické zdroje jsou i díky tomu tedy poměrně chudé. Na základě faktografických údajů o jeho profesním životě, jsem medailonek doplnil. Na závěr této části se věnuji nejen čistě publikacím, které vydal, ale zároveň představuji renomované ekonomické žebříčky.

Druhou kapitolu jsem věnoval jeho vzorům a inspiracím. Zde jsem se musel důkladněji seznámit s fenomény jako je Tomáš Baťa mladší nebo JZD Slušovice. Na závěr této kapitoly prezentuji několik podstatných názorů, které Milan Zelený zastává.

Tím jsem však úplně neskončil. Důležitou věcí je totiž politické vymezení a zařazení Milana Zeleného. K této části mi byl velice užitečný článek z knihy Ještě je čas, ve kterém představuje politické spektrum, tak jak by mělo vypadat. Tedy ne skutečný stav, kde je spousta věcí překroucena.

V následující části jsem se věnoval vztahu k Československu, který prezentuje sám Milan Zelený. S tím souvisí asi nejdůležitější pojem, který je spojen s Milanem Zeleným a Československem. Jde o privatizaci - stav jakým probíhala a také návrhy řešení, které Milan Zelený neúspěšně nabízel. Zabýval jsem se i tím, že se dostal do ostrého sporu s tehdejšími ministrem financí a hlavním reformátorem Václavem Klausem.

Jako zdroje pro sestavení bakalářské práce byla využita odborná literatura, která se zabývá danou problematikou. Jako nástroj jsem využíval metody odborné heuristiky u zdrojů nejen v českém, ale i anglickém jazyce. Nejdůležitějším faktorem pro tuto práci pro mě ale zůstaly publikace Milana Zeleného. Z těchto publikací jsem čerpal nejčastěji. Největším problémem zůstala biografická část, která je opravdu skromná a ve své podstatě jsem mohl čerpat pouze z toho, co napsal sám Milan Zelený do svých publikací.

Co se týče metod, využil jsem metody odborné heuristiky a to hlavně při práci se sekundárními anglickými zdroji. Jako primární zdroje mi sloužily články v českém jazyce. V dalších částech jsem využil i metody komparace. Hlavně v oblasti hodnocení názorů a při vytváření odborného profilu. Ten jsem se pokusil analyzovat a vyhodnotit. Dále jsem využíval metody kompilace při sestavování práce a při tvorbě textu. Snažil jsem se dodržovat pravidla poznámkového aparátu a citací.

Musel jsem zpracovat velmi rozsáhlý okruh témat, což mě nutilo zařazovat další a další problémy. Nebyl jsem vždy schopen je zpracovat úplně. Nicméně se domnívám, že základní kontury tím nebyly dotčeny a jsou pochopené správně.

1.1. Stručná biografie

Milan Zelený se narodil 22. ledna 1942 v Kluckých Chvalovicích u Čáslavi. Jeho otec byl podnikatel, konkrétně organizační poradce a pochází z tradiční české rodiny.³

Po roce 1948 se jeho rodině výrazně změnil sociální status. Otec ukončil svou podnikatelskou živnost a kvůli práci se přesunul do dolů, kde začal pracovat jako razič na Kladně. Na tuto životní změnu poukazuje i fakt, že i jeho strýc změnil práci a nastoupil do uranových dolů v Jáchymově. Díky tomuto sledu událostí se stala jeho rodina dostatečně „dělnická“ a bylo mu umožněno studium na gymnáziu Sladkovského v pražském Žižkově. Tato situace ho přiměla, aby se zamyslel nad svou budoucností a uvědomil si, že něčeho dosáhne, pokud se mu podaří dostatečně rozvíjet intelekt namísto manuální práce. Po úspěšném absolvování gymnázia nastoupil na VŠE, kterou vystudoval během let 1959-1964 v oborech ekonomiky práce, politická ekonomie, finance a kvantitativní metody. Není velkým překvapením, že byl nejlepším studentem třídy, s čímž souvisí i skutečnost, že své studijní úspěchy završil červeným diplomem.

Lze usuzovat, že na základě jeho kvalit a výsledků si ho všimli lidé z Ekonomického ústavu ČSAV a nabídli mu první pracovní příležitost. Nastoupil do oddělení, které vedl Ota Šik⁴, jako výzkumný pracovník v ekonomicko-matematické laboratoři. Ota Šik se záměrně obklopoval vzdělanými a chytrými lidmi. Proto jistě není náhodou, že Zelený patřil do okruhu lidí, mezi kterými byl taková jména jako Václav Klaus⁵, Tomáš Ježek⁶ a mnoho dalších. Během let 1964-65 absolvoval základní vojenskou službu, v oddělení samočinných počítačů, kybernetiky a řízení Ministerstva národní obrany v Praze.

V roce 1965 se zúčastnil a nakonec i vyhrál soutěž na univerzitě v Rochesteru. S přispěním Oty Šika odešel na studium v USA v srpnu 1967, odplul na lodi Queen

³ Jeho předkem byl i literární kritik **Václav Zelený**, který se narodil 27. srpna 1825 v Havlíčkově Borové jako druhorozený syn rolníka Františka Zeleného. V roce 1855 založil s K. J. Erbenem časopis *Obzor*. Také spolupracoval na díle s názvem *Riegrův slovník naučný*, kde zpracoval zhruba 160 hesel. V roce 1861 byl zvolen poslancem českého sněmu a říšské rady. Na zasedání se zasloužil o prosazení rovného práva českého jazyka na středních a vyšších školách.

⁴ **Ota Šik** (11. září 1919 - 22. srpna 2004) byl český ekonom a politik Pražského jara, člen ÚV KSČ. Ve známost vešel jako tvůrce hospodářských reforem, později často označovaných jako „Třetí cesta“.

⁵ **Václav Klaus** (* 19. června 1941) je druhý prezident České republiky. V minulosti působil jako bankovní úředník a prognostik. Po listopadu 1989 se stal ministrem financí. Od roku 1992 do roku 1998 zastával post předsedy vlády. V letech 1998–2002 byl předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

⁶ **Tomáš Ježek** (* 15. března 1940) je český ekonom, politik a vysokoškolský pedagog, bývalý ministr Vlády České republiky pro privatizaci a správu národního majetku, bývalý předseda Fondu národního majetku a bývalý poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Elizabeth. Nikdy nebyl členem KSČ ani žádné jiné strany, i přes opakované vábení a nátlaku příslušných orgánů. Před svým odchodem napsal přes 30 odborných prací, převážně v oblasti řízení složitých projektů. Jeho publikace však byly často kritizovány za jeho „proamerický postoj“ a později byly dokonce úplně zakázány (až do roku 1989). V roce 1968 byl vyloučen z Akademie, zbaven místa a vyzván k okamžitému návratu.

Rozhodl se pro dostudování doktorátu a přijal americké občanství. V USA mu titul z VŠE nebyl uznán a tak musel pracovat na dosažení M.S.⁷ v oboru ekonomie a systémové analýzy a Ph.D.⁸ v oboru operačního výzkumu, ekonomie a podnikového řízení. Díky tomu získal dostatečnou kvalifikaci, aby mohl působit na jedné z nejlepších amerických univerzit⁹ – Columbia University, kde působil od roku 1972 až do roku 1979.

Následující dva roky působil na evropské scéně. Vyučoval v dánské Kodani a belgickém Bruselu, aby se následně vrátil do USA a přijal doživotní profesuru na Fordham University¹⁰ v New Yorku. Zároveň je aktivním konzultantem mnoha amerických podniků. Zhruba v roce 2004 přijal i nabídku na pozici hostujícího profesora a akademického proděkana na Xidian University ve městě Xi'an v Číně. Sám prohlašuje, že i přesto jeho domovskou univerzitou zůstane Fordham.

Kromě stálých či hostujících pozic na výše zmíněných univerzitách se občas podílí jako host na vzdělávacích kurzech či školitel v různých koutech světa. Jeho současná pozice je nerozlučně spjata s cestováním. První takovou zkušenost si připsal v roce 1986 jako „Visiting Scientist“ v Jihoafrické Pretorii, v oboru Matematiky a statistiky. Po dobu šesti let (1986-92) působil jako „Professor in General Systems“ na State University of New York, Binghamton, School of Advanced Technology. Během let 1986-1990 se podílel i na programu MBA (Master of Business Administration), na Irish Management Institute v Dublinu, zastával pozici „Professor of Management Systems“. V roce 1992 působil jako host v italské Florencii na Centro Studi di Estimo e di Economia Territoriale. Od roku

⁷ **M. S.** (latinsky *Magister Scientiae*; další verze zkratky MSc, M.Sc. nebo S.M.) je zkratka vysokoškolského magisterského titulu *Master of Science*, který je udělován v řadě zemí světa - např. ve Spojeném království, Spojených státech amerických nebo v Německu. České veřejné vysoké školy tento titul neudělují, udělují obdobný titul Mgr.

⁸ **Ph.D.**, zkratka latinského *Philosophiae Doctor*, v některých zemích též alternativně *Doctor Philosophiae*, je mezinárodně uznávaný akademický titul, uváděný za jménem, který představuje vědeckou hodnost doktora. Tento titul je udělován osobám, které v rámci svého vysokoškolského studijního programu dokončily dostatečně komplexní výzkumnou práci o předmětu svého studia. V současné době i u nás.

⁹ Patří mezi dlouhodobě prestižní školy, např. v roce 2011 patřila Columbia University na 10. místo v celosvětovém žebříčku univerzit.

¹⁰ **Fordham University** je americká soukromá univerzita v New York City. Byla založena v roce 1841 newyorskou římskokatolickou diecézí jako St. John's College. Univerzita má ve městě tři kampusy.

1993 působí jako „Visiting Professor of Environmental Economics“ v italském městě Naples na Universit degli Studi di Napoli Federico II, Dipartimento di Conservazione dei beni, Architettionici ed Ambientali. Dvakrát si vyzkoušel i pozici nazývanou „Summer professor“. Poprvé to bylo v roce 1994, když působil v Řecku na Technical University of Crete. A podruhé na EPFL v Lausanne a Università Padova v letech 1996-97.

Přesto, že mu nikdy nebylo oficiálně odebráno české občanství, byl od roku 1989 až do roku 2000 považován za „cizince“. Což v praxi znamenalo, že neměl žádná občanská, vlastnická ani volební práva na území Československé a později České republiky. Navzdory těmto občanským znevýhodněním přijal místo profesora podnikové ekonomiky a řízení na fakultě managementu a ekonomiky Zlínské Univerzity Tomáše Bati.¹¹

Během jeho práce se mu dostalo několika prestižních ocenění. V roce 1977 mu byla udělena Norbert Wiener Award of Kybernetes¹². O dva roky později získal Rockefeller Foundation Resident Scholar, Bellagio Study Center, Villa Serbelloni, Bellagio, Itálie. V roce 1980 byl oceněn v německém Bonnu, když mu byla udělena Alexander von Humboldt Award for Senior U. S. Scientists. V roce 1990 byl oceněn v izraelském Tel-Avivu cenou A. Bernstein Memorial Fellowship. Ten samý rok se mu dostalo částečného uznání i v rodném Československu. V Praze mu byla předána USIA Fulbright Professor Award. Jeho přínos je oceňován celosvětově, důkazem toho může být i cena z roku 1992, kterou získal na Novém Zélandu. Její jméno je Erskine Fellowship, uděluje ji University of Canterbury, Christchurch, Nový Zéland. Nejvyšší ocenění, kterého dosáhl je The Georg Cantor Award, tu uděluje International Society on MCDM¹³ a získal ji taktéž v roce 1992.

Za léta působení v ekonomickém oboru se stal členem mnoha organizací a skupin. Milan Zelený je členem AAAS¹⁴, TIMS¹⁵, ORSA¹⁶, SGSR¹⁷, SASE¹⁸, Beta Gamma Sigma, Omega Rho, Club of Rome.

¹¹ Zajímavostí je, že byl hnutím Zvon v letech 2000 a 2007 navržen občanům a poslancům jako kandidát na prezidenta ČR.

¹² **Norbert Wiener Award** se uděluje za mimořádný přínos k „aplikované matematice v nejvyšším a nejširším slova smyslu“

¹³ **The Georg Cantor Award** je nejvyšší ocenění, které uděluje Society on Multiple Criteria Decision Making. Uděluje se badateli, který v průběhu kariéry byl natolik kreativní v oboru, že by současný stav neexistoval bez jeho příspěvků.

¹⁴ **AAAS** - The American Association for the Advancement of Science (Americká asociace pro rozvoj vědy).

¹⁵ **TIMS** – Teacher Information Management System (Učitelství informační manažerský systém).

¹⁶ **ORSA** – Own Risk and Solvency Assessment (vlastní posouzení rizik a solventnosti).

¹⁷ **SGSR** – Society for General System Research (Společnost pro výzkum obecných systémů).

¹⁸ **SASE** – Society for the Advancement of Socio-Economics (Společnost pro povýšení sociálně-ekonomické).

Důležitou součástí jeho publikační činnosti je časopis *Human Systems Management*. V tomto časopisu působí jako Editor-in-Chief přes 30 let. Působí v několika dalších redakčních radách: *International Journal of Information Technology and Decision Making*; *Prestige Journal of Management*; *International Journal of Mobile Learning and Organization*; *International Journal of Innovation and Journal*; *Operation and Quantitative Management Asia Pacific Journal of International Management*. A dříve působil i v *Computers and Operations Research*; *Fuzzy Sets and Systems*; *Future Generations Computer Systems*; *General Systems Yearbook*, *International Strategic Management*.

Profesor Milan Zelený je ženatý a má syna Maxmiliána. Jeho žena pracuje jako anestezioložka v New Yorku. Jeho syn studuje Fordham University, konkrétně obor zabývající se informačními technologiemi. Podle slov Milana Zeleného se snaží od otce odlišit a tak se místo akademické sféry zabývá spíše managementem. Se svou rodinou žije v Tenafly¹⁹ ve státě New Jersey. Rád cestuje a tak často tráví léta v Evropě, přičemž cílovými zeměmi jsou Itálie, Švýcarsko a Finsko. Kromě toho tráví čas i v jižních Čechách a to konkrétně na Blatensku.

Co se týká osobního a rodinného života, je jen málo zdrojů. Sám Milan Zelený se k tomu nijak nevyjadřuje, jen ve svých publikacích. Ale i z tohoto krátkého životopisu jasně vyplývá, že Milan Zelený je člověk, který se dokázal dostat na vrchol ve svém oboru. Zároveň je patrné, že v České republice je nechtěnou a nepříliš uznávanou osobností. Dovolil si kritizovat „Jedinou možnou cestu“, což sebou přineslo velkou vlnu nevole hlavních protagonistů této koncepce. A přitom si osobně myslím, že řešení, která nabízí, by jistě byla zajímavější a úspěšnější než ta, která nakonec byla zavedena. I když jejich realizace by samozřejmě byla složitější a náročnější.

1.2. Publikační činnost

V následující podkapitole chci představit alespoň částečný výčet publikací Milana Zeleného. Publikoval přes 400 odborných článků, studií, esejí a knih v několika různých oblastech, mezi které patří např. operační výzkum, kybernetika a teorie obecných systémů, ekonomie, systémy řízení kvality (Total Quality Management)²⁰, simulační modely

¹⁹ **Tenafly** – je čtvrť v Bergen County, New Jersey, USA. Podle sčítání lidu v roce 2010 má 14488 obyvatel. Tenafly je zámožné předměstí New Yorku.

²⁰ **Total Quality Management (TQM)** je integrativní filozofie řízení pro trvalé zvyšování kvality produktů a procesů.

sebeprodukce (Autopoiesis)²¹ nebo umělý život (Artificial Life)²². Několik článků napsal i na téma Integrated Process Management²³, které jsou společně s články na téma Ba'ovy soustavy řízení velmi často překládány do japonštiny a čínštiny. Právě toto téma jeho práci velmi ovlivnilo. Profesor Milan Zelený napsal několik knih, a proto vybrat ty nejdůležitější není vůbec jednoduchý úkol. První z nich *Human Systems Management: Integrating Knowledge, Management and Systems (2005)*.²⁴ Zde jsem čerpal pozitivní anglické recenze. Pokusil jsem se je přeložit, ale díky tomu, že jsou často v odborné angličtině, jsem vytvořil jen volné pracovní překlady, které by ale neměly ubrat na jejich vyznění.

„Tato kniha je dobře napsána a strukturována. Obsahuje minimum matematiky, a proto je velmi atraktivní i pro široké čtenářské publikum. Poskytuje mnohé příklady z praxe. Celkově je snadno čitelná a dává dobrý přehled čtenáři o nabízených tématech a vybízí čtenáře, aby myslel i mimo rámec četby.“ Zentralblatt MATH

Associate Professor Alan E Singer, University of Canterbury o knize píše: „Milan Zelený je v současné době nejvíce citovaným českým ekonomem. Tato kniha je už dlouho očekávaná a je zásadní předstihový indikátor pro 21. století. Stejně jako jeho práce před více než 40-ti lety, které jsou stále inspirací pro výzkumné pracovníky v oboru multikriteriálního rozhodování.“

John P van Gigch, Professor Emeritus of Management and Systems, California State University, se ke knize vyjadřuje takto: „Jen uznávaný autor jako Milan Zelený se může odvážit skloubit obchod s uměním, které uznává významné změny, které organizace prodělali v moderní době.“

„Důraz profesora Zeleného na důležitost lidské koordinace je velmi osvětlující, zejména pokud jde o opětovné profesní začlenění poznatků, zkušeností a morálky k moudrosti. To znamená kulturní obohacení a komplexní lidský rozvoj, což má zásadní

²¹ **Simulační modely sebeprodukce** (anglicky Autopoiesis) - je pojem, který chce vystihnout povahu systémů, jež nelze vysvětlit z vnějších příčin, nýbrž které vznikají a udržují se díky své vlastní struktuře. Pojem vytvořil chilský molekulární biolog Humberto Maturana se svým žákem F. Varelou v roce 1973 původně na vysvětlení živé buňky jako procesu, který se organizuje a udržuje sám.

²² **Umělý život** (anglicky Artificial Life) – je obor, který zkoumá systémy související s životem. Procesy pracují na základě simulací počítačových modelů, robotiky a biochemie. Jedním ze zakladatelů tohoto odvětví je Christopher Langton.

²³ **Integrated Process Management** (česky – Integrované řízení procesů) je metoda, která za pomoci šestikrokového systému pomáhá vytvořit prvky řádného systému řízení.

²⁴ Podle serveru Amazon.com je jedna z nejdůležitějších *Human Systems Management: Integrating Knowledge, Management and Systems*. Z této stránky jsem čerpal i recenze, které se právě na tuto knihu zaměřují.

význam pro udržitelný rozvoj.“ A tímto způsobem komentuje knihu profesor Kensei Hiwaki z Tokijské mezinárodní univerzity.

Jak už jsem zmínil v předchozí části, tak kromě této knihy vychází i časopis *Human System Management*, jehož editorem profesor Zelený je. Avšak rozhodně zde musím zmínit jeho práci na problematice MCDM.²⁵ K tomuto tématu napsal řadu knih a dalo by se říci, že tento obor je v jeho tvorbě jeden z nejdůležitějších. Alespoň pokud vezmeme v potaz četnost jeho příspěvků na toto téma.

V tomto oboru publikoval několik knih. *Multiple Criteria Decision Making (1981)*, *Multiple Criteria Decision Making (1982)*, *Multiple Criteria Decision Making: Kyoto (1975)*, *MCDM-Past Decades and Future Trends (1985)*, *New Frontiers of Decision Making for the Information Technology Era (2000)*.

Své pole působnosti nijak neomezuje a zabývá se i jinými myšlenkami, jak dokazují ostatní jeho publikace. Vyjadřuje se k problematice plánování několika různých cílů v publikaci *Linear Multiobjektive Programming (1974)*. V knize s názvem *Autopoiesis, Dissipative Structures and Spontaneous Social Orders (1980)* se pro změnu věnuje simulačním modelům sebeprodukce, disipativním strukturám a samovolnému sociálnímu pořádku. Oblasti simulačních modelů sebeprodukce se věnuje i v publikaci *Autopoiesis: A Theory of Living Organization (1980)*.

Podle vlastního vyjádření v současné době připravuje mnoho dalších knih: *The Biocycle of Business: Managing Enterprise As a Living Organism nebo Our Customer, Our Master: Wisdom of Modern Enterprise, stejně jako The Art of Asking Why: Foundation of Wisdom System*.

Zvláštní postavení má mezi jeho knihami několik děl, které vyšly i České republice. V letech 1990 a 1992 vydal dvě knihy *ČSFR očima exilového ekonoma* a *Ještě je čas*. V obou případech se jedná vlastně o sběrné vydání novinových článků. Těmito knihami vzbudil poměrně velkou kontroverzi, dovolil si v ní totiž kritizovat způsob, kterým měla být a byla prováděna transformace ekonomického systému. Díky tomu se dostal do sporu s tehdejším návrhovatelem reforem a zároveň ministrem financí Václavem Klausem, což bude obsáhleji zmíněno (viz str. 34). Kromě kritiky daného problému, však nabízel i svou

²⁵ **MSDM** - Multiple Criteria Decision Making (česky - multikriteriální rozhodování). MCDM je studium metod a postupů, kterými lze obavy z několika protichůdných kritérií formálně začlenit do procesu řízení plánování.

vizi a možnosti, jak by nastalá situace šla řešit jinak a výhodněji. S tím souvisí téma privatizace, která bude hlavním tématem v pozdější kapitole. (viz str. 41)

Po roce 2005 vydal další dvě knihy, ve kterých reflektuje i tyto záležitosti. V roce 2005 vydává knihu s názvem *Cesty k úspěchu: Trvalé hodnoty soustavy Baťa*. Jak je po dle názvu jasné, tak zde se věnuje fenoménu, který jeho práci výrazně ovlivnil. I k této oblasti se později trochu podrobněji vrátíme. (viz str. 22)

Na serveru abcRedakce.cz²⁶ se nachází recenze na tuto knihu, která by se dala shrnout zhruba takto: Milan Zelený v této publikaci používá citátů, jejichž autory jsou Tomáš Baťa, jeho bratr Antonína Baťa²⁷ a jejich nejbližší spolupracovníci. Tyto pasáže pak doplňuje svými postřehy. Milan Zelený vybírá nadčasové výroky, kterými představuje fungování firmy Baťa. Je zde sice možné riziko, že čtenář dojde k závěru, že Baťa byl lidumil, ten je však mylný.

Tato kniha by mohla sloužit pro každého živnostníka jako příručka jak se stát úspěšnějším podnikatelem. Protože každý může ovlivnit to, jakým způsobem pracuje. Právě v tomhle mohou být zásady a pravidla Tomáše Bati velmi užitečná. Milan Zelený vytvořil tuto práci jako poctu Tomáši Baťovi, což se odráží na tom, že je tato publikace jednostranně zaměřená. Téměř výhradně se orientuje na Baťovy úspěchy, právě to jí ale činí strhující a velmi čtivou.

Druhá kniha, kterou vydal, nese název - *Neučte se z vlastních chyb: Pohlednice z druhého břehu (2007)*. V této knize vlastně přináší reedici knih z devadesátých let - ČSFR očima exilového ekonoma a Ještě je čas, aby je připomenul a případně doplnil. Popis této publikace je ze serveru knihy.abz.cz²⁸: Tato publikace je zajímavým dokumentem, který obsahuje množství autorských novinových článků Milana Zeleného, které jsou doplněny osobními fotografiemi. Už z názvu je patrné, že profesor Zelený odmítá stará česká pořekadla a moudrosti. A to nejen v politice, v ekonomice, v médiích, ale v podstatě všude, kde rozhodnutí jedince ovlivňuje životy druhých lidí. Jednoznačné je poselství, že se nelze učit z vlastních chyb, je třeba se učit z chyb ostatních.

Zatím poslední vydanou knihou je *Hledání vlastní cesty: Listy a reporty o moderním managementu (2011)*. Ta je však překládána z angličtiny a tak je její zařazení

²⁶ <http://blog.abchistory.cz/cl128-trvale-hodnoty-soustavy-bata--recenze-htm>

²⁷ **Jan Antonín Baťa** (7. března 1898 Uherské Hradiště – 23. srpna 1965 Brazílie) byl český podnikatel a ekonom. Po smrti nevlastního bratra Tomáše v roce 1932 převzal firmu a z úspěšné české společnosti vybudoval nadnárodní koncern, který operoval po celém světě.

²⁸ <http://knihy.abz.cz/prodej/neucte-se-z-vlastnich-chyb-pohlednice-z-druheho-brehu>

sporné. Podle recenze²⁹ se jedná o knihu, která se zabývá nalezením té správné podnikatelské strategie: „Tato kniha je sbírkou dlouholeté diskuse a korespondence s naším učitelem Milanem Zeleným. Milan nás vždy něčím překvapil – svými nečekanými otázkami, jiným úhlem pohledu na věci, které se nám zdály na první pohled jasné. Jeho zpochybňování řady paradigmat managementu, jeho otázky směřující k podstatě věci, nás vždy posunuly dál. Postupně jsme pochopili, že důležitější než správné odpovědi, jsou správné otázky, že důležitější než to, co víme, je to, co nevíme. Že diskuse má smysl pouze tehdy, když máme jasné vymezené definice pojmů, o kterých diskutujeme. Milan od nás vždy požadoval konkrétní akci a použití toho, co jsme se naučili. Tradiční pohledy na svět managementu se nám začaly rozplývat. Pochopili jsme, že informace neznamenají znalosti, že strategie není to, o čem mluvíme nebo píšeme, nýbrž to, co ve skutečnosti děláme, že organizační struktura je nesmysl, že komunikace neznamená výměnu informací, že proti krizi není třeba bojovat ale využít její očištní a transformační funkce.“

Podle svého vyjádření připravuje několik publikací i v českém jazyce: *Úspěšný člověk v podnikání: výběr z odkazů genia Jana A. Bati* nebo *Manažer světové třídy: Česká škola podnikového řízení* případně ještě *První Čech v Americe: Augustin Herman z Bohemie*.

V otázce hodnocení Milana Zeleného jako odborníka, nejsem natolik fundován, abych mohl jeho publikace a články soudit. Protože pro mě není možné, abych je ohodnotil sám, tak se opírám o odborné ekonomické žebříčky. Takových žebříčků je však několik a tak si budeme muset projít a poukázat na jejich vliv a komponenty ze kterých se skládají.

V některých žebříčcích se využívá Impakt Faktor (IF). IF ve scientometrii³⁰ představuje průměrný počet citací průměrné publikace v daném vědeckém či odborném časopisu. Protože obvyklé citační a publikační zvyklosti v různých vědních oblastech jsou často diametrálně odlišné, a to často i mezi zdánlivě blízkými oblastmi, nelze hodnoty impakt faktorů snadno a mechanicky srovnávat. V kontroverzním až nevědeckém smyslu bývá impakt faktor někdy užíván i zneužíván jako míra významu či kvality odborných vědeckých časopisů.

²⁹ <http://knihy.heureka.cz/hledani-vlastni-cesty-zeleny-milan/specifikace/#section>

³⁰ **Scientometrie** - je vědecká disciplína, která studuje evoluci vědy pomocí kvantitativních indikátorů vědecké informace, jakými jsou například počet publikací v časopisech určitého druhu, počet citací jednotlivých článků či autorů, atp. V kontroverzním, zúženém a nevědeckém smyslu je scientometrie chápána jako nástroj pro "objektivnější" hodnocení vědecké výkonnosti jednotlivců či hodnocení "kvality" vědeckého výzkumu jako celku. Za zakladatele je považován, Eugene Garfield, který si v 50. letech 20. století při vytváření expertních systémů založených na indexovaných vědeckých informacích a citacích povšiml, že takto indexovaná data mohou sloužit ke sledování evoluce vědy samotné.

Impakt faktor je každý rok znovu vyhodnocován americkým Institutem pro vědecké informace³¹ pro rozsáhlý soubor vybraných vědeckých časopisů a publikován ve Zprávě o časopisecké citovanosti.

Podařilo se mi najít i způsob výpočtu, kterým získáváme hodnotu IF. „IF se počítá na základě citovanosti všech prací v daném časopisu v průběhu dvou let. Například citační faktor časopisu pro rok 2005 se dá zjistit následovně: A = kolikrát byly články z daného časopisu publikované v letech 2003-2004 citovány jinými sledovanými časopisy v roce 2005. B = kolik v něm vyšlo v období 2003-2004 článků celkem. Impakt faktor pro daný časopis je = A/B. Do jmenovatele tohoto zlomku se však nezapočítávají speciální články jako novinky, komentáře nebo opravy.“³²

Jiný důležitý pojem, se kterým se setkáme, pokud budeme důkladněji procházet žebříčky je citační index. Citační index určitého odborného článku je založen na počtu prací v odborných vědeckých časopisech, které na daný článek odkazují. Právě citační index také slouží k ustanovení impakt faktoru. Citační index může být, pokud splní jisté podmínky, využit jako jedno z pomocných kritérií hodnocení vědecké práce. Často platí, že renomovaní a významní vědci mají články s vyššími citačními indexy.

V magazínu Euro je k dispozici článek, který vyšel 2. ledna 2006 a věnuje se právě jednomu z žebříčků ekonomů, konkrétně nese název Top 10 Českých ekonomů. V úvodu článku se píše. „V mezinárodně uznávaných vědeckých databázích má alespoň jeden citační záznam evidovaný jen 261 z 1230 českých ekonomů. Vyplyvá to ze studie, kterou publikoval tým Františka Turnovce z Institutu ekonomických studií fakulty sociálních věd UK. Turnovcův tým sestavil komplexní tabulku osobností pracujících na plný úvazek v některé z českých institucí zabývajících se ekonomickým výzkumem, i žebříček akademických pracovišť. Pořadí se řídilo metodikou, v níž jsou brány v úvahu citace i publikace evidované v databázích Web of Science (WoS) a EconLit v období od roku 1994 do roku 2003. Čelo je přitom zejména v případě jednotlivců poměrně překvapivé. Na prvním místě se umístil profesor Milan Zelený, na druhém známý sociolog Jiří Večerník a na třetím prezident Václav Klaus.“

František Turnovec se nad konečnými výsledky nijak nepozastavuje. „Nezkoumám, kdo je lepší a kdo horší ekonom, ptám se pouze na míru ohlasu produkce jednotlivců

³¹ **Institut pro vědecké informace** – (anglicky Intentional Statistical Institute) známý také jako ISI, je nezisková, nevládní organizace a má poradní status hospodářské a sociální rady OSN od roku 1949 Oficiálně byla založena v roce 1885, i když počáteční mezinárodní setkání statistiků začala dříve - v roce 1853.

³² http://cs.wikipedia.org/wiki/Impakt_faktor

v konkurenčním mezinárodním prostředí. To jsou fakta, a fakta nemohou být zvláštní, jsou to prostě fakta. Interpretaci ať si udělá každý sám. Je pravděpodobné, že velký počet citací Václava Klause vyplývá z posedlosti odvolávat se na celebrity, a jeho značný počet publikací v kvalitních časopisech též, ale to už je pocit, nikoliv exaktně měřitelný fakt.“

Tabulka 1:

Žebříček „Top 100“ v Česku působících ekonomů podle citačního skóre

Pořadí	Jméno, Příjmení	Instituce	Počet citačních záznamů			Citační skóre
			Celkem	Zahraniční	Domácí	
0	Milan Zelený	UTB FME Zlín	607	607	0	855,85
1	Jiří Večerník	Inst. Sociol.	233	106	127	296,45
2	Václav Klaus	N/A	193	110	83	271,77
3	Milan Mareš	UTIA-Infor.	93	72	21	129,33
4	Michal Mejstřík	UK FSV IES	83	62	21	116,62
5	Andreas Ortmann	CERGE-EI	83	82	1	108,31
6	Miroslav Hrnčír	ČNB	80	54	26	100,21
7	Lubomír Mlčoch	UK FSV IES	76	21	55	93,18
8	Vladimír Benáček	N/A	70	42	28	90,31
9	František Turnovec	UK FSV IES	62	42	20	82,79
10	Lubomír Lázal	CERGE-EI	58	45	13	80,24
11	Oldřich Dědek	ČNB	61	23	38	76,50
12	Jan Hanousek	CERGE-EI	86	44	42	74,72
13	Jan Frait	VŠB EF	69	2	67	70,45
14	Robert Holman	FNH	59	1	58	69,64
15	Kamil Janáček	N/A	74	25	49	69,11
16	Kateřina Šmídková	ČNB	70	17	53	68,44
17	Alena Zemplerová	CERGE-EI	55	42	13	65,75
18	Jan Frait	ČNB	67	2	65	62,96
19	Milan Sojka	UK FSV IES	57	2	55	61,51
20	Martin Mandel	VŠE FFU	54	10	44	60,36

Zdroj: Převzato z <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-zeleny.php?itemid=2967> ,
22. 3. 2012

Tuto práci prezentuje na svém blogu i sám Milan Zelený. Také je zde přidáno několik poznámek, které jsou bezesporu zajímavé. Například se zde píše, o tom kdo je do výběru zařazen a kdo ne s důvody proč. Neuvedeni jsou čeští ekonomové působící výhradně v zahraničí. Tento jev do určité míry vyvrací právě Milan Zelený, který je zařazen díky, tomu, že působí na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Nebo to, že poměry mezi zahraničními a domácími citacemi mohou být způsobeny rozdělením Československa.

Jak se ukazuje v praxi, tak každý takový žebříček má svá pro a proti. Ukazatele typu celkový počet citací, počet významně citovaných publikací nebo publikační či citační skóre vykazují řadu předností, ale i nedostatků. Je zřejmé, že velkého počtu citací lze dosáhnout uveřejněním třeba jen jediného, vysoce kontroverzního článku v celé akademické kariéře. Obdobně platí, že značný počet publikací může znamenat pouhou hromadu pro vědu zřejmě bezvýznamných papírů, protože nejsou citovány. Ani publikování v periodikách s vysokým impakt faktorem není automatickou zárukou vědecké významnosti práce.³³

Martin Macháček a Eva Kuncová vysvětlují jiný způsob ve svém článku „Hirschovo číslo a žebříčky českých ekonomů“, který vyšel v časopise Politická ekonomie č.2/2008, s. 229-240. Jak název napovídá, jedná se o výpočet za pomoci takzvaného Hirschova čísla. Ale co ono číslo vlastně je? Zkrácenou verzi odpovědi nalezneme v prosincovém čísle magazínu Moderní řízení.

„Jde o jednočíselný bibliometrický ukazatel, který před třemi lety vymyslel americký fyzik Jorg Hirsch³⁴. Tento ukazatel vzbudil v mezinárodní vědecké komunitě značnou pozornost a širší odezvu vyvolal i u nás. Jeho definice zní: „A scientist has index h if h of his/her N_p papers have at least h citations each, and the other $(N_p - h)$ papers have no more than h citations each“. Jinak řečeno, má-li jedinec $h = 10$, znamená to, že uveřejnil 10 vědeckých prací, z nichž každá obdržela nejméně 10 citací. Toto číslo znevýhodňuje plodné autory málo citovaných publikací a také autory malého počtu vysoce citovaných publikací. Důležitou vlastností ukazatele h je, že čím je jeho hodnota vyšší, tím obtížněji lze tuto hodnotu zvýšit. Má-li například vědec X v současnosti $h = 10$ a aspiruje-li na jeho vzestup, například na $h = 11$, musí docílit jedenácti alespoň jedenáctkrát citovaných publikací namísto deseti alespoň desetkrát citovaných. A to není snadné. Hirschovo číslo, jako ukazatel výzkumné činnosti, nutí vědce nejen publikovat, ale publikovat zejména věci vzbuzující zájem kolegů a veřejnosti. V tom je jeho síla. Hirsch se domnívá, že úspěšný fyzik by měl mít po dvaceti letech vědecké kariéry $h = 20$, profesor fyziky na univerzitě by měl mít h o 6 až 8 vyšší než docent. Nemělo by tedy být běžnou praxí, že s rostoucí akademickou senioritou vědecký výkon a vliv stagnují, což se dosud děje na převážně většině ekonomických fakult v ČR. Pokud jde o žebříčky sestavované pomocí Hirschovy

³³ <http://modernirizeni.ihned.cz/c1-31548030-zebricky-ceskych-ekonomu>

³⁴ **Jorg Hirsch** – Celým jménem Jorge E. Hirsch se narodil 1953 v Argentinském Buenos Aires. Působí jako profesor fyziky na University of California v San Diegu. Kromě zmíněného indexu je známý také díky svému postoji k jaderné válce a kritice George W. Bushe.

koncepce, dosud byl v tuzemsku publikován silně výběrový žebříček fyziků, chemiků a biologů. Na systematické zpracování žebříčku jednotlivců, potažmo institucí, podle hodnot h však domácí obec badatelů stále čeká. To se týká i ekonomických disciplin.“³⁵

V článku jsou uvedeny i výsledky průzkumu. Když necháme stranou metodiku výzkumu a zmíníme výsledky, dostaneme se ke dvěma tabulkám s žebříčkem ekonomů. Pozoruhodné jistě je, že v obou žebříčkách se na prvním místě umístil Milan Zelený. Pro zajímavost: na 6. a 7. místě je uváděn Václav Klaus, na 11. Vladimír Dlouhý³⁶. Zjištění týkající se velikosti h u pěti desítek tuzemských ekonomů nejsou povzbudivá. Z celého zkoumaného souboru má $h = 3$ jenom 5 ekonomů. Přitom u nejlépejších zahraničních ekonomů je hodnota h tři – až deseti násobně vyšší. Znovu se tedy ukazuje, jak daleko má ekonomický výzkum v ČR k zahraniční špičce.

Tabulka 2:

Turnovcův citační „Top 50“ ekonomů podle čísla h a doplňujících kritérií (General Search)

Pořadí	Jméno, Příjmení	Turnovcovo pořadí	Hodnota h	Citovaných publikací	Citovaných publikací z celkového počtu publikací (%)	Citací
1	Milan Zelený	1	9	34	50	381
2	Andreas Ortmann	6	5	18	58,1	118
3	Milan Mareš	4	5	15	30	56
4	Jiří Večerník	2	4	21	27,3	50
5	Jan Hanousek	19	3	8	27,6	17
6	Vlasta Kaňková	36	2	8	44,4	17
7	Václav Klaus	3	2	8	16,7	21
8	František Turnovec	11	2	6	21,4	10
9	Kamil Janáček	17	2	6	14,7	14
10	Kateřina Šmídková	18	2	5	31,3	8
11	Vladimír Dlouhý	27	2	5	26,3	10
12	Tomáš Holub	35	2	5	26,3	8
13	Vladimír Benáček	9	2	5	25	11

Zdroj: Převzato z magazínu Moderní řízení (12/2008): článek Žebříčky českých ekonomů, s. 32-33

³⁵ Moderní řízení (12/2008), článek Žebříčky českých ekonomů, s. 32-33

³⁶ **Vladimír Dlouhý** (* 31. července 1953) je český ekonom a politik, bývalý místopředseda strany ODA a ministr průmyslu a obchodu v letech 1992 až 1997 ve vládě Václava Klause. V letech 1989 až 1992 byl ministrem hospodářství ČSFR. Nyní působí v soukromé sféře a věnuje se poradenské a pedagogické činnosti.

Tabulka 3:

Turnovcův citační „Top 50“ ekonomů podle čísla h doplňujících kritérií (Cited Reference Search)

Pořadí	Jméno, Příjmení	Hodnota h	Hodnota h v tabulce 1	Citací	m	a
1	Milan Zelený	11	9	985	0,324	8,140
2	Jiří Večerník	8	4	289	0,211	4,516
3	Andreas Ortmann	6	5	153	0,600	4,250
4	Milan Mareš	6	5	159	0,176	4,417
5	Miroslav Hrnčíř	6	1	188	0,154	5,222
6	Václav Klaus	6	2	407	0,150	11,306
7	Kateřina Šmídková	5	2	67	0,357	2,680
8	Vladimír Dlouhý	5	2	107	0,192	4,280
9	Jiří Hlaváček	5	2	106	0,147	4,240
10	Kamil Janáček	5	2	149	0,135	5,960
11	Lubomír Mlčoch	5	1	139	0,135	5,560
12	Pavel Pelikán	5	1	76	0,132	3,040
13	Jan Klacek	5	2	197	0,125	7,880

Zdroj: Převzato z magazínu *Moderní řízení* (12/2008): článek *Žebříčky českých ekonomů*, s. 32-33

Na závěr se seznámíme ještě s jedním pojmem, kterým je klasifikace JEL. V podstatě jde o základní zařazení článku dle klasifikačního systému *Journal of Economic Literature*.³⁷ Klasifikace JEL určuje, jakým způsobem má být práce zpracována, hlavně po formální stránce. Je to norma, kterou navrhuje *American Economic Association*.

Problematika ekonomických žebříčků nám jasně ukazuje, na jaké problémy tyto žebříčky naráží. Pokud se vyskytne v odborné veřejnosti podstatný článek, tak se dá změřit informační význam, ale nedá se objektivně změřit kvalita té práce. I přes všechny tyto komplikace je jasně prokazatelná jedna věc a tou je, že Milan Zelený je na špičce těchto žebříčků oprávněně, protože on něco dokázal. Mně osobně ve výčtu jmen, která jsou k nalezení ve výše zmíněných žebříčcích, jedno chybí. Chybí mi zde současný kandidát na prezidenta Jan Švejnar³⁸, který je podle mého soudu zajímavou ekonomickou postavou. Ze žebříčků je vynecháván jen proto, že nepublikuje v České republice.

³⁷ **Journal of Economic Literature** – je navržen tak, aby ekonomové drželi krok s postupem literatury. JEL otázky obsahují přehledové články, recenze knih, anotované bibliografie atd.

³⁸ **Jan Švejnar** – (* 2. října 1952) je česko-americký ekonom. V současné době působí na Michiganské univerzitě jako profesor ekonomie, obchodu a hospodářské politiky. V roce 2008 neúspěšně kandidoval na prezidenta ČR. V roce 2012 byl znovu oznámen jako kandidát na post prezidenta ČR.

2. Kapitola

V této kapitole bych rád představil vzory, kterými byl Milan Zelený ovlivněn. Kromě již výše zmíněné inspirace Tomášem Baťou a jeho systémem, bych představil i jiný fenomén nesoucí název JZD Slušovice, který je v jeho pracích uváděn. V další části této kapitoly jsem shrnul a vytvořil linii jeho názorů, ze kterých jsem některé přiblížil a na samotný závěr jsem se pokusil Milana Zeleného zařadit i do politické sféry.

2.1. Vzor – Tomáš Baťa

K tomu, abych mohl uvádět jako vzor Milana Zeleného osobnost Tomáše Bati a jím vytvořený systém, musím nejprve představit postavu Tomáše Bati. K podrobnějšímu zkoumání osobnosti Tomáše Bati může posloužit kniha Evžena Erdély *Baťa: švec, který dobyl světa* nebo případně *Zlínští podnikatelé: Tomáš Baťa a František Čuba* Františka Trnky.

Tomáš Baťa se narodil 3. dubna 1876 ve Zlíně do rodiny ševce. Díky tomuto tradičnímu povolání v rodině bylo v podstatě jasné, kterým směrem se bude jeho kariéra ubírat. Už v raném věku se začal zajímat o ševcovské řemeslo.

V roce 1904 se rozhodl vydat na zkušenou do Ameriky, chtěl načerpat zkušenosti hlavně v oboru řízení organizace práce, výplat zaměstnanců a uskladnění polotovarů. Strávil tam více než rok a po návratu byl pln nadšení pro americký směr managementu. Připravil plány na výstavby továrních budov, zavedl dvousměnný provoz a založil prodejní oddělení Baťa. Zároveň začal stupňovat požadavky na dělníky. Například jim udílel pokuty za špatně odvedenou práci, tím že jim srážel část mzdy.

V roce 1908 zemřel Antonín Baťa a v čele firmy byl oficiálně Tomáš Baťa, který přejmenoval firmu na T&A Baťa a hlavním cílem se stala výroba lehkých „baťovek“³⁹ Filozofie firmy zůstává stále stejná a dá se vyjádřit jednoduchým heslem: „Sloužit lidem“.

V roce 1912 si bere Marii Menšíkovou, která mu o dva roky později porodí syna Tomáše Jana Baťu⁴⁰. Píše se rok 1914 a v Evropu obrací naruby 1. Světová válka. Baťa opět projevuje své manažerské schopnosti a získává zakázku od Rakousko-Uherské

³⁹ **Baťovka** – díky tomu, že bylo plátno dostupnější než pravá kůže, rozhodl se pro změnu a vyrobil boty, ve kterých nahrazuje část drahé kůže tímto levnějším plátnem.

⁴⁰ **Tomáš Baťa mladší** (Tomáš Jan Baťa, anglicky Thomas John Bata; 17. září 1914 Praha – 1. září 2008 Toronto, Kanada) byl česko-kanadský podnikatel, syn a nástupce legendárního zakladatele firmy Baťa Tomáše Bati.

armády. Dodává miliony párů a díky tomu jeho podnik přežívá bez vážnějších problémů, ba dokonce dochází k rozkvětu firmy.

Po válce však přišla odbytová krize, armáda už boty nepotřebovala a tovární sklady zůstávali plné. Proto se Tomáš Baťa odhodlal k velice odvážnému kroku, snížil ceny a zavedl nové firemní motto – „Náš zákazník, náš pán“.

12. července 1932 zahynul Tomáš Baťa při leteckém neštěstí. Ve své poslední vůli svěřil podnik a jeho vedení nevlastnímu bratrovi Janu Antonínovi.

Zanechal po sobě mnoho revolučních myšlenek, které ve svém podniku zavedl. Jednou z těch inovací byly samosprávné dílny. Tyto dílny reprezentovaly základní buňku celé firmy. V čele dílny byl mistr, na kterém byla zodpovědnost. Každá dílna, odkupovala zboží od předcházející dílny, které po zpracování zase prodávala následující dílně. Přitom si musela důkladně polotovary zkontrolovat a přebrat - jak je jednou převzala, odpovídala za jejich kvalitu. Tím Baťa šetřil na kontrolách a přitom vyráběl v nejlepší kvalitě.

Jinou věcí, kterou využíval, byl systém mezd. Rozlišoval mezi čtyřmi základními druhy: Pevná mzda, individuální úkolová mzda (dělníci na speciálních postech), kolektivní úkolová mzda (dělníci na dílnách) a mzda účasti na zisku (někteří vedoucí dílen). I tyto body mu pomohly utvořit unikátní systém řízení.

Baťova společnost vytvořila, realizovala a praktikovala systém „Osmi S“.

Jednotlivé body tohoto systému se pokusím ve zkratce přiblížit. Prvním z nich je světová třída (World Class), tady jde hlavně o to, aby se podnik snažil porovnávat s těmi nejlepšími na světě. Za svůj tržní prostor je třeba považovat celý svět. I proto byla firma Baťa globálním podnikem a může se pochlubit pobočkami v různých koutech světa. Druhým bodem je spolupráce. Jedná se i o to aby podnik spolupracoval nejen uvnitř, ale i navenek. Za důležitou je považována i spolupráce s konkurencí. Třetím důležitým bodem je sebeřízení, které úzce souvisí se sebekontrolou a sebevládou. Jde o to, aby podnik byl soukromý a ne veřejně akciový. Pak se s jeho akciemi nespekuluje na burze a podniková strategie není předmětem politických machinací. Čtvrtou částí je spoluúčast. Je důležité, aby se zaměstnanci podíleli na zisku a výsledcích práce. Spoluúčast tvoří spoluzodpovědnost, díky tomu se dá předejít věcem jako rozkrádání nebo uplácení. V pátém bodě nazvaném spoluvlastnictví jde především o zhodnocení lidského kapitálu. Navíc měl každý zaměstnanec konto u vnitropodnikové banky. Šestým bodem bylo samostatné řízení jednotlivých oddělení a i jednotlivých poboček po celém světě. Protože

samostatnost je předpokladem pro zodpovědnost. V předposledním sedmém bodě, který je nazván společné podnikání, je základem ono výše zmiňované heslo „Nás zákazník, náš pán.“ Baťa si dobře uvědomoval, že podnikatel potřebuje svého zákazníka. Posledním osmým bodem je soutěživost. Ta musí probíhat i uvnitř podniku, proto se zveřejňují výsledky. A kdo nemá výsledky, nemůže spolupracovat.

Později byl tento systém Osmi S rozšířen o další dva body. Jedním z nich je synergie. Zde jde o to, aby byly všechny dimenze podnikání provázány. Nesmí se žádná z nich opomíjet a protěžovat na úkor jiné. Ve fungujícím podniku jsou jednotlivé funkce neoddělitelné, převládá fungování celku. Druhým bodem je pravý smysl podnikání a tím by měla být služba veřejnosti.

Cílem bylo představit Baťův systém, ten který je opěvován ekonomem Milanem Zeleným a na kterém staví množství svých prací a názorů. Myslím, že tento dílčí cíl se mi podařilo splnit. Přestože postava Tomáše Bati je jednou z nejvýznamnějších a nejnámějších osobností českého obchodu, je jeho vyznění mnohem komplikovanější. Podrobnější informace o jeho životě jsou k nalezení v titulech uvedených na začátku kapitoly.

2.2. JZD Slušovice

K představení dalšího zajímavého systému řízení využiji článek z listopadu 1990. V tomto článku představuje Milan Zelený fenomén nesoucí jméno Slušovice. Podle Zeleného je tento podnik důkazem, že i u nás se může zrodit něco světového a zároveň je to odkaz na Baťův systém.

Milan Zelený v tomto článku charakterizuje JZD Slušovice. Ještě než představím samotné principy fungování u tohoto subjektu, musím vysvětlit, co bylo JZD Slušovice. Je třeba zmínit, že Slušovické družstvo nebylo zrovna v ideální zemědělské krajině. Nachází se totiž v podhorské půdní oblasti. Z JZD se později stal agrokombinát. Jak říká Milan Zelený, česká mentalita je nastavena tak, že pokud se objeví někdo, kdo jen trochu vyčnívá, tak ostatní udělají vše proto, aby se vrátil zpět a za minulého režimu tomu bylo zrovna tak. Nikdo přece nemůže být víc, umět víc, vědět víc či dokonce udělat víc, než co je oficiálně prohlášeno za nejvyšší.

I proto označuje, že JZD Slušovice bylo něco velkého. Byl to úspěšně fungující model podnikového řízení, který odpovídal evropské úrovni a měl světové možnosti. Poukazuje na to, že Japonci obdivovali hodnoty systému Baťa a posléze uznávali

fungování Slušovic. Říká, že je tady velice zvláštní paradox, protože Japonci se od nás chtějí učit, ale my samotní o to nemáme zájem. Základní charakteristiky libovolného systému řízení musí dodržovat kritéria komplexnosti, provázanosti a vícerozměrné integrace. Jinak by šlo pouze o izolované metody či techniky řízení.

„U Slušovic jde o následující charakteristiky:

- 1) Široké a vzájemně se zhodnocující netradiční portfolio tradičních ekonomických činností: rostlinná výroba, živočišná výroba, průmyslová výroba, služby a obecní, přírodní i občanská ekologie. Čím širší a komplexnější, tím efektivnější.
- 2) Pochopení zásady "jednoho trhu", tj. světového trhu jako jediného spolehlivého přístupu ke zvýšení prosperity místní oblasti. Tedy: "Myslit světově, jednat místně". Již dnes si lze představit výrazný pokles kvality života na Moravě, kdyby se Slušovice přes noc ocitly třeba na Maltě.
- 3) Překonání úzké specializace a dělby práce směrem i integraci úkolu, práce i vědění: čím více funkcí můžeš zastávat, čím širší je okruh tvých znalostí a rozsah tvého vzdělání, tím pružnější se stává podnik v uspokojování potřeb zákazníka a v reakci na výzvy konkurence. Kolik prací umíš, tolikrát jsi člověkem.
- 4) Pochopení principu zaměstnanec = vlastník (Baťovo "Každý dělník kapitalistou"). Tento princip se může legálně rozvíjet až nyní, skrze podílové účastenství zaměstnanců, vnitropodnikové podíly/akcie, zaměstnanecké akciové společnosti a předávání výrobních prostředků do přímého vlastnictví zaměstnanců, atp. Slušovice však nastoupily tuto cestu – pod různými disidentskými kamuflážemi – již před deseti lety (viz předávání výrobních prostředků do "socialistické" péče).
- 5) Vytvoření podmínek pro zemědělskou a průmyslovou velkovýrobu skrze malé autonomní a hospodářsky nezávislé týmy či rozšířené rodiny pracující uvnitř podnikatelského komplexu. (V USA je dnes v zemědělství zaměstnáno jen 2,5% celkové pracovní síly – produktivní rozsah takové konkurence si lze jen těžko v našich podmínkách představit.)
- 6) Mezilidské vztahy, založené na poctivé práci, spravedlivé odměně a prostoru pro iniciativu, jsou na nejvyšší světové úrovni. Takový systém netoleruje (a nesmí tolerovat) lenivce, propagandisty, politické aktivisty a hospodářské příživníky. Poctivá práce (dnešní i minulá) je základní hodnotou ve Slušovicích. Podnikání, inovace, hledání, soutěživost a vytrvalost jsou mravní hodnoty Slušovic, tak jako byly u Bati, a tak jak by měly být všude. Politická propaganda do podnikání nepatří.

- 7) Služba veřejnosti. Slušovice aktivně vyhledávají neuspokojené potřeby – a rychle a kvalitně je uspokojují. Od kulturních a sportovních podniků, přes květiny, péči o důchodce a nemocné, obchody a cestovní kanceláře, až po vzdělání, trénink, výpočetní techniku a leteckou dopravu – vše, co měl dělat stát a nedělal – vše je konkurenční doménou Slušovic.
- 8) Nepřetržitá snaha po nepřetržitém zlepšování kvality i kvantity výrobku a služeb: nikdy není a nemůže být konec podnikatelského snažení. Kvalita, ne zisk, je základním principem podnikání. Slušovice poskytují výrobky a služby lepší, a to u zákazníků rozhoduje. Nepřetržitá snaha o udržení kontaktu se světovou špičkou, ve smyslu Baťova: "Nejlepší na světě nám úplně stačí".⁴¹

JZD Slušovice bylo zemědělské družstvo, které proslulo jako „socialistický zázrak“. Vznik Slušovického družstva se datuje k roku 1952. V roce 1963 se dostal do čela František Čuba⁴², který dovedl podnik k celonárodnímu věhlasu. V roce 1989 byla firma na vrcholu a její tržby dosahovaly 7 miliard korun. V té době už družstvo expandovalo do Sovětského svazu, Vietnamu nebo Egypta a kromě toho spolupracovalo v rámci Evropy s firmami z Itálie nebo Západního Německa.

Družstvo se nezaměřovalo pouze na zemědělství, ale i na mikroelektroniku, biotechnologie nebo strojírenství. Koncem 80. let tvořilo zemědělství dokonce menšinový podíl družstevní produkce. Mezi lety 1985 až 1989 vyrábělo družstvo počítače TNS.⁴³ O životě Františka Čuby natočil v roce 1999 Robert Sedláček poutavý dokument: František Čuba: Slušovický zázrak. Na serveru ČSFD je k dokumentu oficiální text distributora.⁴⁴

Přestože agrokombinát Slušovice se vymykal socialistickým podmínkám, tak pád režimu vlastně znamenal i úpadek Slušovic. Tento fenomén dokázal, že je možné podnikat i v socialistickém prostředí. František Čuba a jeho podnik byl po pádu režimu spojován s komunistickými špičkami stejně jako s tajnou policií.

I přesto JZD Slušovice dokázalo, že je možné prorazit i za mnohem těžších podmínek. A právě to je to, co Milan Zelený obdivuje. Hodnoty řízení jsou natolik

⁴¹ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativa, 1991, s. 45-47. ISBN Neuvedeno.

⁴² **František Čuba** (* 23. ledna 1936) je český agronom moravské národnosti. Ve známost vešel jako předseda JZD Slušovice. V letech 1963 až 1990 byl předsedou JZD Slušovice. Pod jeho vedením se JZD nezaměřovalo jen na zemědělství a díky tomu změnil podnik ve společnost s obratem několik miliard korun.

⁴³ **Počítače řady TNS** – (Ten Náš Systém). Původně byly počítače vyráběny pro agrární využití, ale později pronikly i do školství.

⁴⁴ <http://www.csfd.cz/film/248097-frantisek-cuba-slusovicky-zazrak/>

zajímavé, že z nich chtějí čerpat i zahraniční podnikatelé. Navíc vycházejí z tradičních hodnot soustavy Baťa, což je další velký vzor Milana Zeleného.

2.3. Názorová koncepce

Díky tomu, že odešel studovat do zahraničí, si utvořil odlišný názor od většiny Československých ekonomů. Tím, že zlepšoval své kvalifikační předpoklady právě v USA, tak byl ovlivněn mnoha jinými vlivy než by se mu kdy poštěstilo u nás. Získal odlišné světonázorové hodnoty, které ve svých dílech rozvíjel. Byl ovlivněn Baťovo systémem a tak si upevňoval své silně prokapitalistické hodnoty. Zajisté i to mu pomohlo v tom, aby se vypracoval v uznávaného odborníka ve svém oboru.

Zároveň je vzhledem k místu své realizace ovlivněn americkým pragmatismem⁴⁵. V jeho práci se často objevují latinské výrazy či hesla. To je způsobeno částečně i tím, že jedno z hesel, kterými se řídí je „Hic rhodus hic salta“, aneb ukaž, co umíš. Je to důkazem toho, že je zvyklý prokázat reálný výstup své práce.

Zásluhou toho, že po roce 1990 prezentoval svou vizi o možném vývoji Československa, zároveň představil množství svých názorů široké veřejnosti. Jeden z důležitých názorů, které zastává je ten, který se týká vlastnictví a jeho forem. Představuje je ve svém článku O privatizaci, který vyšel nejprve v září 1990 v Národní politice a později i v knize *Ještě je čas*. Rozlišuje tři základní formy:

„1) **Státní či kolektivní** - vlastníkem je stát či kolektiv, tedy abstraktní veličina, která je zastoupena byrokraty, aparátčíky a jmenovanými představiteli, tedy opět nevlastníky a nezaměstnanci. Výsledkem je zkonstatělost, nepružnost, korupce, nerozhodnost, nezájem, neúčast a používání neekonomických kritérií.

2) **Veřejné**: vlastníky jsou specifické, právně definované soukromé osoby a skupiny - držitelé akcií. Akcie jsou volně dostupné a směnitelné na veřejných burzách cenných papírů. Vlastník tedy nemusí být - a typicky také nebývá - zaměstnancem. Výsledkem je dávání přednosti zájmům nepřítomných akcionářů před zájmy zaměstnanců, krátkodobost investičních cílů a záměrů a převaha čistě finančních a monetaristických kritérií.

⁴⁵ **Americký pragmatismus** - V běžné řeči znamená pragmatismus zaměření na praktický užitek a úspěch, někdy až nevybíravé. „Jednal čistě pragmaticky“ může znamenat až bezohledně, bez skrupulí. Odtud také pragmatický, zaměřený k praktickému užtku, prospěchu.

3) **Soukromé:** vlastníky jsou převážně, a často i výlučně, zaměstnanci (manažeři, podnikatelé, účastníci, rodiny), jejichž akcie nejsou dostupné a směnitelné na veřejnosti skrze burzovní spekulativní trhy. Účastenské akcie a podíly jsou dědičné a slouží k přímému odměňování podle zásluh a výše individuálního i skupinového zaměstnaneckého kapitálu. Výsledkem je odstranění konfliktu mezi vlastníky a zaměstnanci (a manažery), rozhodovací pružnost v zájmu zaměstnanců a dlouhodobý zájem o prosperitu podnik u a místní společnosti. Soukromé vlastnictví Účastenské zaměstnanosti je tedy jediné, které vlastnicko-zaměstnaneckou propast plně odstraňuje (vlastník \leftrightarrow zaměstnanec).“⁴⁶

Podle Zeleného je největší chybou špatné a nepřesné rozlišování veřejného a soukromého vlastnictví. A domnívá se, že největším a nejhorším zločinem by bylo, kdyby se někdo pokoušel vědomě a úmyslně zkreslovat nebo zamlčovat tento stav. Zároveň poukazuje na to, že v Československu je nepřípustný masový odprodej státního vlastnictví díky nabídce akcií. Zde jsou hlavní faktory, proč tomu tak je:

- 1) Občané České republiky nedisponují dostatečnými úsporami směnitelných valut, které by mohly použít na zúčastnění transakcí. Proto jdou podniky do rukou zahraničních investorů, případně spekulantů nebo bývalých členů komunistické nomenklatury.
- 2) Na Západě je možné uskutečnit nabídku akcií na veřejném trhu, protože tam jsou tyto trhy spolehlivé a existují už mnoho let. V České republice takový trh cenných papírů není a dlouho nebude.
- 3) Důležitou zásadou by mělo být, že odprodej státního vlastnictví může z mravního i právního hlediska schválit jen právoplatný vlastník. V případě státu by to tedy měl být lid, za pomoci přímého referenda. Tedy nikdy ne jmenování úředníci či samozvaní rozhodovatelé ve jménu státu.
- 4) Problémem je, že dosud žije v zahraničí tisíce zákonných majitelů, kterým byl zkonfiskován majetek a je vydáván za „státní podniky“. Bez spravedlivého vyrovnání s původními vlastníky či podílníky nelze vytvořit cestu k mravní obrodě národa.

Další z řady jeho názorů se týká kultury dabingu. Tento názor poněkud odbočuje od roviny ekonomické, ale pro mě to byl jeden z prvních článků, které jsem od Milana

⁴⁶ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s. 25-29. ISBN Neuvedeno.

Zeleného četl a musím uznat, že mě velice zaujal. V tomto článku v podstatě naráží na současný stav vzdělanosti v České republice. Hlavně co se týče jazykové vybavenosti. Poukazuje na to, že situace s angličtinou není v ČR dobrá.

„Nevím, jaké procento Čechů mluví anglicky. Zkušenost mi říká, že půjde o procento velmi mizivé. Vím, jen že v roce 1999 mluvilo anglicky 78 % Nizozemců, 77 % Švédů, 41 % Němců a 30 % Francouzů. Italové jsou na tom nejhůře s 28 % anglicky mluvících „Evropanů“. Italové také vynalezli „dabing“. Pseudokultura dabingu ničí jazykové schopnosti a evropskou kulturu více než lenost, neschopnost, provinčnost a „světapupkatění“ dohromady.

Italové se oněch ostudných 28 % anglicky mluvících snaží zbavit. Počítačové CD-ROMY umožňují „zmrazení“ televizních seriálů a zpomalení originální anglické verze. Software „Movie Talk“ přeloží televizní pořady do interaktivních hodin angličtiny. Italské noviny L'Espresso rozdávají „Movie Talk“ zadarmo mladým, po angličtině toužícím Italům.

První český prezident říkal, že kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem. Tyto doby jsou dávno pryč a v éře globalismu se jazyková laxnost Čechů jeví nepochopitelná a nevysvětlitelná.

Zde bych chtěl podtrhnout, že k angličtině dnes nelze přistupovat jako k jinému cizímu jazyku, jako třeba k němčině, francouzštině či španělštině. V době internetu a globálních komunikací již není angličtina cizí jazyk, ale nutný nástroj, nezbytné vybavení informovaného pozemšťana, něco jako matematika. Žádný jiný jazyk dnes podobnou funkci nesplňuje.⁴⁷

V tomto článku se podle mě ukazuje velice důležitá myšlenka. K angličtině je třeba přistupovat s velkým zájmem, protože v současné době skutečně není angličtina cizí jazyk, ale nutný prostředek pro komunikaci.

Další velice zajímavý názor přidává ke vzdělávacímu systému. Navrhuje založení podnikatelské univerzity. Princip je v tom, že tato univerzita by měla nejen podnikání vyučovat, ale i sama podnikat. Tím, že inovuje a podniká, by se univerzita chovala jako podnik a naopak, tím že poskytuje nebo se podílí na vzdělání, by se podnik choval jako

⁴⁷ ZELENÝ, Milan. *Neučte se z vlastních chyb: Pohlednice z druhého břehu*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2007. s. 18-21. ISBN 978-80-7360-636-7.

univerzita. A na jakých principech by měla být podnikatelská univerzita vybudována? Odpověď poskytuje Milan Zelený v článku, který vyšel v magazínu *Moderní řízení* 9/2006.

„Základním cílem podnikatelské univerzity je tvorba nových firem jako principiálních „nosičů“ a uživatelů znalostí. Tyto znalosti a schopnosti nejsou jen doménou obchodních a podnikatelských oborů, ale všech oborů: od molekulární biologie a computer science, přes nanotechnologie a vědy o materiálu, až po zdravotní technologie, telekomunikace a péči o člověka.

Všichni členové Podnikatelské univerzity – fakulta, studenti i administrátoři – se učí podnikat, zakládat a řídit firmy, přejímat spoluodpovědnost za praktické využití generovaných znalostí. Univerzita se učí podnikat proto, aby se stala právoplatným, aktivním členem regionální triády: Vzdělávání-Podnikání-Samospráva.

Mezi základní principy Podnikatelské univerzity patří:

1. Kapitalizace znalostí – univerzita se stává základnou hospodářského a společenského rozvoje regionu.
2. Propojení s podnikovou a státní sférou, efektivní aktivizace principu triády.
3. Nezávislost za účelem stimulace podnikatelského chování univerzitních subjektů.
4. Hybridizace světových organizačních formátů, opuštění rakousko-uherského systému.
5. Flexibilita v kontinuálním přehodnocování a renovaci vnitřní struktury univerzity, opuštění fixních, neměnných struktur.“⁴⁸

Závěrem podotýká, že podnikatelská univerzita by měla pojímat management jako profesi. Moderní manažer musí mít dostatek tradičních informací, ale hlavně musí umět, mít znalosti. Podle něho neexistuje evropský systém řízení, protože byl pohlcen politickou byrokracií. Zastává názor, že profesnost, která bude založena na akreditovaných znalostech, etickém kódu, garanci postupu, ale i výkonu odpovědnosti vůči zákazníkovi a službě veřejnosti, je jednou z hlavních potřeb budoucího evropského managementu. Zároveň je třeba opustit vědomostní společnost, jež je založena na tom, co člověk ví, a rozvíjet společnost znalostní, založenou na tom, co člověk umí. Vědět neznamená umět.

Důležitým pojmem, se kterým se u profesora Zeleného určitě setkáme, je teorie o národním kapitalismu. Jde o vrstvu lidí, která se bude cítit Čechy a bude dělat více pro Čechy. S tímto pojmem souvisí problematika, na kterou Milan Zelený často naráží a tou je

⁴⁸ ZELENÝ, Milan. *Moderní řízení*, článek Vzdělávání v nové Evropě, 2006. s. 13-15.

rozdíl mezi zahraničním a tuzemským kapitálem. Za vzor jsem si vybral článek Prokletí zahraničních investic, který byl uveřejněn v lednu 2005 v magazínu Fragments.

Zde jde o to, že zahraniční partner nikdy nebude zachraňovat staré a neperspektivní objekty. Nikdy neinvestuje do nás, ale jen a pouze pro sebe a do sebe. Za pomoci toho vytváří své konkurenceschopné podniky přímo na území České republiky a díky tomu ničí domácí podnikatele, jejich konkurenceschopnost. To se týká obzvláště malých a středních podnikatelů. Hledisko přínosu ukazuje, že nejde o to, kde je ta či ona firma umístěna geograficky, ale komu ta či ona společnost patří.

I když budou zahraničně vlastněné podniky prosperovat, je třeba si uvědomit, že nejsou a nebudou naše a tím pádem nikdy nebudou naše ani jejich zisky. Jejich přínos bude jen zlomek daní, možnost omezené námezdní zaměstnanosti a utržené peníze, ne kapitál.

Peníze zůstávají ležet v našich devizových rezervách tj. v zahraničních bankách, od nichž si zahraniční investoři vypůjčují. Pak to vlastně funguje tak, že my financujeme naše zahraniční partnery, ne oni nás. Díky tomu nám tak kapitálu neustále ubývá a zahraničním partnerům neustále přibývá.

Pokud poskytneme naše peníze zahraničním investorům na to, aby si pak za ně v České republice poživovali kapitál, tak se nelze divit tomu, že se jim úspěšně daří likvidovat místní podniky. Tato situace způsobuje, že nemůže vznikat střední domácí vrstva.

Strategický partner nám pak přináší jen znalosti, schopnosti, organizaci. Jen učením se, vzděláváním, získáváním přímých zkušeností můžeme vytvořit předpoklady pro tvorbu vlastního kapitálu. Jde jen o to, zda jsme schopni a připraveni se učit.

2.4. Napříč politickým spektrem

Vděčným tématem by jistě byla i politika, ale to není tak úplně cílem mé práce. Samozřejmě, že částečně se musím věnovat i tomuto tématu, ale hlavním důvodem je vysvětlení postoje Milana Zeleného. V článku Komédie plná omylů aneb levice a pravice v ČSFR se velice jasně vyjadřuje a dostatečně podrobně vymezuje rozdělení na levici a pravici. Myslím, že v tomto článku je řečeno vše podstatné. Sám Zelený upozorňuje, že to rozdělení vidí odlišně.

Poukazuje zde na to, jak je zvláštní, že rozdělení na pravici a levici se odvozuje od sebeproklamace a sebevyhlášení, ne od programů či základních filozofií. Hlavním

problémem jsou v tomto ohledu média, která tato sdělení přijímají a poskytují dál, aniž by o nich více přemýšlely.

V České republice stačí, aby se někdo vyjadřoval ve prospěch nezaměstnaných nebo důchodců a je hned považován za levicově zaměřeného. Je tím popřeno, že by pravice mohla mít také humanistické cítění.

Hlavním důvodem, proč se vůbec k tématu vyjádřil je ten, že si sám vysloužil nálepkou snad všeho. Jak sám říká, z úst jediného ministra byl označen od bolševika, zbožňovatele socialismu, marxisty a neuspěšného v zahraničí, až po technokrata, experta, ultrapravičáka a fašistu. A dodává, že v podstatě jde jen o rozmanitou interpretaci jedné a téže věci, jednoho postoje.

Přes veškerý zmatek je vymezení pravice a levice jednoduché. Mimo území České republiky spočívá ve vymezení role státu. Pravice tradičně zdůrazňuje autonomii, soběstačnost a nezávislost ekonomicko-sociálních aktérů, levice naopak spoléhá na stát jako nástroj řešení určitých problémů – vychází z toho, že aktéři jsou závislí, do určité míry bezmocní a zajisté potřební.

Tabulka 4:

Základní filosofické principy, tendence a dopady pravice a levice podle M. Zeleného

LEVICE	PRAVICE
spoléhání na stát	spoléhání na jedince či rodinu
centralizace	decentralizace
státní zásahy do podniků a obcí	autonomie podniků a obcí
přerozdělování majetku	tvorba majetku
strany, stranické linie	přímá demokracie občanů
vysoké daně	minimální daně
podniky s účastí státu	stát nepodniká
ideologie	dialog
experimentace s lidmi	konzervatismus
zaměstnanci námezdní silou	zaměstnanci kapitalisty (spoluvlastníky)
obranné odbory	podnikové odbory
kosmopolitismus	národní zájmy
důraz na práci	důraz na vzdělání
dělba práce a specializace	integrace a komplexnost
hospodářský federalismus	hospodářská autonomie
nepotismus, partajníčkování	vláda odborníků
restriktivní politika	expanzivní politika
omezování poptávky	rozšiřování nabídky
ekonomické intervence	seberegulační procesy

<p>podpory v nezaměstnanosti státní sociální systém podpora monopolů krátkodobé rozhodování zveřejňování podniků veřejně dostupné akcie důraz na mzdy podřízení se stranické linii byrokracie koncepce lídra či führera</p>	<p>omezení nezaměstnanosti individuální volba podpora konkurence dlouhodobá strategie privatizace (zesoukromění)</p> <p>důraz na kapitál (spoluvlastnictví) povznesení se nad stranickou linii samospráva koncepce veřejného služebníka</p>
---	---

Zdroj: ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s. 93.

Z této tabulky jasně vyplývá, že pravicové strany v České republice, jsou v podstatě strany levicové či dokonce extrémně levicové. I když je fašismus vydáván za pravici, tak musí jít o směr levicový, na což odkazuje svým důrazem na roli státu a svým popřením individuální a podnikové autonomie.

Sám sebe považuje za ekonomicky i politicky pravicového, protože se hlásí k pravému sloupci v uvedené tabulce. Nutno podotknout, že odmítá levicové manýry české pravice a hlavními jsou: demagogie (Jediná Možná Cesta), překrucování ve smyslu „takhle jsme to nemysleli“, diletantismus, který se projevuje ve scénáři ekonomické reformy a pseudojazyk (neumístění uchazeči o práci místo nezaměstnaní).

Většina levicových stran se charakterizuje důrazem na sociální tržní hospodářství, sociální jistoty a humanisticko-ekologické dopady. Pokud vidí řešení těchto otázek ve státu, pak jsou skutečně levicové. Pokud je však nalézají v samosprávě a v soběstačnosti, pak přebraly výrazně pravicové prvky. Což znamená, že by si měly vyjasnit své programy.

Najatá pracovní síla hájila své zájmy pomocí odborů a pomocí levicových stran vytvářením tlaku na stát. Oproti tomu pravice hájila zájmy kapitálu. Dělení na pravici a levici je podle Zeleného dnes už zastaralé, povrchní a neefektivní, na což jasně ukazuje ve svém článku. Jak sám říká, tak moderní svět a moderní myšlení mohou jednou proniknout i k nám.

Pro vykreslení komplikované a komplexní osobnosti z politické sféry mi jako vzor posloužil americký politik Ron Paul, který je znám pro své neortodoxní názory a postoje, které rozhodně nekopírují politický program jeho strany. (viz příloha č. 3)

Sám se tedy hlásí k pravici, ale na poli nezkreslené politické situace by se Milan Zelený dal nazvat i konzervativcem. Zastává názory, které korespondují s tradičními hodnotami konzervatismu. Takovým příkladem za všechny je držení se hodnot z dřívějších dob. V podstatě to jsou i ty myšlenky, které nabízí, když mluví o transformaci systému. Vychází z poznatků Tomáše Bati.

Toto vymezení je velice důležité pro pochopení postojů Milana Zeleného. Už zde se několikrát zmiňuje a naráží na reformy navrhované Václavem Klausem. Náplní další podkapitoly bude právě konflikt, který vznikl mezi Milanem Zeleným a Václavem Klausem.

2.5. Spor s Václavem Klausem

Problematické politické otázky se naplno ukazují i ve sporu, který si Milan Zelený vytvořil díky svým názorům. Do konfliktu s tehdejším ministrem financí Václavem Klausem se dostal díky své nekompromisní kritice jeho postupů. Vše to začalo rozhovorem Milana Zeleného pro Rudé právo. Tento článek spatřil světlo světa 4. listopadu 1990. Já zde vytvořím takové shrnutí, o co v tomto článku vlastně šlo.

Milan Zelený je zde vyzpovídan redaktorem na několik témat, hlavním však zůstala hospodářská reforma, kterou připravil a představil Václav Klaus. Zelený zde vystupuje jako nesmlouvavý kritik těchto reforem. Ukazuje na to, že tento systém je prosazován i přes varovné hlasy ze zahraničí. A že podle něho nemá logiku. Varuje, že to může mít nedozírné následky. Na dotaz jaký program by byl vhodnější, odpovídá, že by podle něho bylo optimální vycházet z tradice Baťova principu. Vyjadřuje i obavu, že vláda je odhodlána liberalizovat ceny ještě před dokončením privatizace. Což by podle něho vedlo ke snížení výroby, která by se zpomalila nebo dokonce zastavila. „Liberalizace cen v současných podmínkách by patrně vedla k hluboké ekonomické krizi, jejímž vyvrcholením by byla krize společenská.“ A otevřeně přiznává, že nesdílí názory ministra financí Václava Klause. Neskrývá, že je stavem věcí v Československu zklamán. Na závěr dodává, že je dosti pravděpodobné, že za rok bude muset říkat: "Vidíte, já vám to říkal."

Tyto komentáře na sebe nenechaly dlouho čekat, a Václav Klaus se rozhodl reagovat. Vydal příspěvek, který byl zveřejněn Občanským deníkem a východočeským večerníkem dne 12. listopadu 1990. Opět se zde pokusím shrnout, co v těchto Hovorech s Václavem Klausem bylo a jak se jejich neshody vyvíjeli. Celý článek je uveden v příloze č. 4.

V této odpovědi se Václav Klaus v podstatě pouští do pomlouvání Milana Zeleného. Říká, že ho nezajímají rady od někoho, kdo se nikdy nezajímal o ekonomii. Navíc poukazuje na fakt, že článek vyšel v Rudém právu a komentuje to tak, že Milan Zelený obcházel jedny noviny za druhými, ale jeho rady nikde nechtěli a tak musel jít do Rudého práva. Dál mluví o tom, že se ze Západu vrací spousta lidí, kteří tam neuspěli, a když nemohou svůj názor prodat za dolary, tak se snaží ho prodat alespoň za koruny.

Dále v této výpovědi vypráví o tom, že během svého pobytu v USA pronesl asi tisíc projevů, dokonce, že na jednom z nich se bavil se senátorem Kemtem o problémech v reformách a řekl mu: „Vy nám posíláte lidi, kteří se neuplatní u vás, aby nám pletli hlavu“. Což ho údajně velmi popudilo a asi po čtrnácti dnech mu poslal dopis, ve kterém přeposlal přílohu i prezidentu Bushovi.

Ani tentokrát na sebe odpověď nenechala dlouho čekat, a tak se 21. února 1991 objevila v Rudém právu. A Milan Zelený se v ní pokusil odpovědět dostatečně na vše, co se objevilo v příspěvku Václava Klause. Celý článek uvádím v příloze č. 5.

Milan Zelený zde vysvětluje, proč reaguje na článek Václava Klause. Podivuje se nad tím, že mu leží v žaludku „nějaký Zelený.“ Díví se tomu, že se pouští do ostré kritiky americké politiky. A rozhodl se zde také upřesnit a uvést některá fakta. Obhajuje své vzdělání, vysvětluje svůj odchod. Píše o svých zkušenostech a vzdělání ze Spojených států. Vysmívá se tvrzení, že se snaží prodat své názory za koruny. Vysvětluje, proč poskytl rozhovor Rudému právu, a že hlavním důvodem bylo, že ten rozhovor nebyl zkreslen.

Zpochybňuje pobyt Václava Klause v USA a to že pronesl asi tisíc projevů. Poukazuje na to, že popletl jméno senátora Kemta. Ve skutečnosti jde o Jacka Kempa, který byl Bushovým ministrem pro Housing⁴⁹. Dále píše o tom, že podporoval při jeho kandidatuře na úřad prezidenta a vyměnil si s ním mnohé názory o otázkách ekonomické strategie. Vysvětluje, proč byl v Československu a že tam byl na světoznámou Fullbrightovu nadaci. Také to, že si vyžádali Kempovo veřejné prohlášení, a že tahle „lumpárna“ by nemusela projít, takže má pečlivě uschovat zmíněnou přílohu pro prezidenta Bushe.

Tento spor rozhodně nekončil, a profesor Zelený si nebral servítky s reformou, ani v dalším rozhovoru, který poskytl. Tentokrát vyšel 9. května 1991 v týdeníku Politika. V otázkách se převážně diskutovalo hlavně o Klausově ekonomické reformě. Jak už jsem

⁴⁹ **Housing** – Ministerstvo bydlení a rozvoje měst, známý i pod zkratkou HUD, je oddělení americké federální vlády. Bylo zaleženo 1965 jako součást programu prezidenta Lyndona Johnsona.

říkal, Milan Zelený se ukázal jako nekompromisní kritik. Pouští se do vyjmenování nejpodstatnějších nedostatků této reformy.

„První vidím v řazení reformních ekonomických kroků. Privatizace a restituce musí předcházet nebo minimálně být souběžná s demonopolizací. Teprve po úspěšném nastartování těchto mechanismů se může přejít k fázované liberalizaci cen současně s fázovanou liberalizací mezd. Druhým základním nedostatkem je zcela byrokratický přístup při dělení na malou a velkou privatizaci. Třetím nedostatkem je zavádění centrální, federálně řízené monetární politiky (tj. manipulace peněz v oběhu, manipulace mezd i cenových relací). To vše má smysl pouze tehdy, jestliže existuje plně vyspělé tržní hospodářství. Těch chyb je opravdu obrovské množství, a abych se přiznal, často jsem se zamýšlel nad tím, co je vlastně v oněch krocích a opatřeních ekonomicky podstatné. S mnoha kolegy jsem se shodl, že nenacházíme nic!“

Na otázku, zda tyto a další vyjmenované nedostatky je možné způsobit neúmyslně nebo nevědomky dostal reportér tuto odpověď.

„Tato otázka je velmi závažná. Jde o diletantství, o naivitu, neschopnost... Nebo je to výraz velmi promyšlené strategie, která nemá s neschopností nic společného? Nevidím do toho natolik, abych se na podkladě faktů mohl přiklonit k jedné nebo druhé verzi. Nicméně, ať už je blíže pravdě ta či ona, obě vedou ke zničení československého hospodářství a obě jsou pro scénáristy této reformy nepřijatelné. Třetí možnost tady, myslím, neexistuje“

Ve článku je i otázka, která se zaobírá ohlasy na Klausovu ekonomickou reformu v zahraničí, jaké jsou ohlasy odborné zahraniční veřejnosti a sdělovacích prostředků. Kromě samotného zhodnocení od Milana Zeleného, které je bezesporu zajímavé, zde dochází i ke konkrétní odpovědi na to, co si myslí odborníci. „V poslední době vystoupil proti Klausově ekonomice velmi tvrdě i sám profesor Friedman⁵⁰ a na politicko-strategické úrovni i H. Kissinger⁵¹ - specificky a jmenovitě proti způsobu, jakým je v Československu

⁵⁰ **Milton Friedman** (31. července 1912, Brooklyn, New York – 16. listopadu 2006, San Francisco) byl americký ekonom, nositel Nobelovy ceny za ekonomii. Friedman byl velmi významným liberálním ekonomem 2. pol. 20. stol., zastáncem doktríny Laissez faire a jako takový značně přispěl k rozvoji neoklasické ekonomie.

⁵¹ **Henry Kissinger** (27. května 1923) je americký diplomat německého židovského původu a laureát Nobelovy ceny míru. Pracoval jako poradce pro národní bezpečnost a později současně i jako ministr zahraničních věcí v Nixonově administrativě. Ve stejné funkci působil i v administrativě prezidenta Geralda Forda po Nixonově rezignaci.

ničena ekonomika. Názory vůči Klausově reformě se na Západě vyvíjejí a postupně se začínají přiklánět na stranu její negace.“⁵²

Tento spor je podle mého soudu tím zásadním důvodem, proč je Milan Zelený v České republice nedoceněným odborníkem, ba co víc člověkem, který je nepotřebný a nežádoucí. A může za to jen jeho snaha pomoci a dělat věci správně.

⁵² ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 13-17. ISBN Neuvedeno.

3. Kapitola

V této části bych se rád věnoval vztahu Milana Zeleného k ČSFR a s tím související problematice a totiž privatizaci. Diskuze na toto téma je jedna z nejrozsáhlejších. Určitě je třeba představit vize a koncepty, které navrhoval Milan Zelený, a které stejně nikdy nebyly použity.

3.1. Vztah Milana Zeleného k České republice

V této části bych se chtěl věnovat postoji Milana Zeleného k Československu⁵³. Nikdy se netajil tím, že má Československo rád. Jeden z jeho článků v knize *Neučte se z vlastních chyb* je nazván Československo má láska, pojednává o jeho vztahu k Československu.

V tomto článku se Milan Zelený vyznává ze své lásky k Československu. Říká, že nikdy nechtěl odejít a nikdy necítil trpkost. Také to, že ho těší, jak se navrácí život do ulic Prahy. Přiznává, že mu imponují muži, kteří se chovají korektně a slušně, kteří nelžou, dívají se zpřímá do očí a nestydí se za úsměv. Miluje ženy, které se dokáží učinit krásnými nejen pro sebe, či pro jiného muže, ale i pro Prahu, pro samotné bytí, pro radost ze života. Je rád, že úsměv se pro mnohé stává novým významným platidlem.

V celém článku je cítit nadšení, říká, jak ho těší, že poznal lidi, kteří odvozují svou radost a uspokojení z radosti od uspokojení druhých. Nebo že ho těší, když ředitelům podniků leží na srdci jen kvalita a smysluplnost jejich služby veřejnosti.

Popisuje, že viděl v akci muže i ženy činu. Objevil, že disidentství symbolů, metafor a slov je daleko převáženo disidentstvím práce a činů. Zjistil, že vzpírat se pravidlům cenzury není ani odvážnější ani obdivuhodnější než vzpírat se stejně hloupým pravidlům omezujícím hospodaření, podnikání a práci. Potkal stovky lidí, kteří se vzepřeli svými činy, ne pouze svými slovy. „Žít v pravdě symbolů je jedna věc, ale jednat v pravdě skutečných činů je něco zcela jiného a ve své podstatě nesouměřitelného.“ Život přece musí jít dál, rodina se nesmí rozpadnout, děti nesmějí být obětovány.

Na závěr si cituje Tomáše Baťu, který podle něho byl mužem činu: "Vypočetl jsem, že placení cel obyvatelstvu vynese zemi rázem 15 mil. Kč ročně, avšak prospěch placení láskou a oddaností obyvatelstvu za oběti věnované jeho blahu vypočísti vůbec nelze.

⁵³ Vyjádření Milana Zeleného jsou z roku 1990, což znamená, že se vyjadřuje k ČSFR. Tyto výroky však mají platnost i po rozdělení a osamostatnění České republiky. Svůj názor k České republice jako nástupnickému státu nezměnil, jen rozvinul. Důkazem toho jistě je jeho snaha pomoci a možné návrhy řešení k privatizaci. V žádném případě se nejedná o vztah jen do roku 1992

Taková láska dělá z pouště ráj. Ona uvolňuje ruce těmto mužům k práci, ona zvyšuje jejich síly, oplozuje jejich ducha. Dělá zázraky. A v naší zemi je třeba zázraků, aby se dohnalo to, co zavinila válka a popřevratové zmatky."

„Podnikatel mluví o lásce. Literát mluví o lásce. Já píšu o tom rozdílu. Když řeknu: Československo, má láska - pak nechci, aby to někdo zprofanoval do klišé, nebo do absurdní či jiné jinotajné věty. Je to jen prosté vyznání - a to prostě je. Jak neabsurdní.“

V pozdějším interview se ho jeden redaktor ptal: Jak může milovat Československo? Jestli může být země předmětem lásky? Milan Zelený ale vysvětluje, že klíček k pochopení toho vyznání je to Československo. Uvádí na pravou míru, že vyznává lásku Československu, ne lidu Československa. Jeho láska se vztahuje k čemu a ne ke komu.

Novinář však stále nechápe, co tím chtěl říci a tak se dál ptá, jestli vyznal lásku státu. A Zelený mu ochotně vysvětluje, že nemiluje Čechy jako takové, ale spíše tu jejich okolnost, tu formu, v níž žili a museli se realizovat. Popisuje, že Československo byl v Evropě takový unikátní experiment. Protože jsou to dva národy, které žijí v míru a spolupráci v jednom státě.

„Dva národy – byla v tom krása formy a noblesa žití. To jsem miloval.“

Říká, že vyznal lásku té noblese a důvodem může být také to, že je Američan. Dále pak komentuje, jak to politici přes noc rozbili. A přidává další dva citáty.

„Jsem patřičně hrdý na to, že jsem Čech. Ne snad proto, že bych si v ranečku něco odnesl, ale pro to všechno, co jsem cestou dokázal odhodit, čeho se zbavit a co překonat. Tedy hrdý na vše co se mi povedlo – ne proto, ale přesto, že jsem Čech.“

„Jsem vlastně trojnásobný bezdomovec: jako Čech mezi Čechy, jako Evropan mezi Evropany a jako Američan mezi Američany. Díky bohu, že existuje ještě svět, můj domov nejsladší a jediné místo, kde lze být Čechem, Evropanem i Američanem s hrdostí a uspokojením.“⁵⁴

V roce 1990 vyšel v novinách článek, ve kterém se ekonom Milan Zelený vyjadřuje k tomu, proč se cítí v opozici. Přesto, že padl komunismus a on se mohl po letech vrátit domů. Přesto byl více než zklamaný a důvodů k tomu bylo mnoho. Jak sám říká, v opozici se ocitl nedobrovolně. Nechtěl rebelovat, chtěl nabídnout své zkušenosti a snažil se

⁵⁴ ZELENÝ, Milan. *Neučte se z vlastních chyb: Pohlednice z druhého břehu*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2007. s. 12-16. ISBN 978-80-7360-636-7.

pomoci, ale snažil se o něco jiného než představitelé státu. Tady jsou vypsané jeho myšlenky, které jsou shrnuty na závěr článku. Vysvětluje svůj postoj a argumenty pro svůj nesouhlas. Ve druhé části pak vyjadřuje i několik konkrétních příkladů, se kterými není spokojen. A říká proč je nespokojen.

Ocitl se v opozici, protože veřejně vyjádřil důvěru v hodnoty křesťanství; v samosprávu republik, zemí, obcí, podniků, rodin i jedinců; v soukromé (nikoli veřejné) vlastnictví; ve vzdělání, schopnosti a zkušenosti jako kritéria kvalifikace; v přímou demokracii; v zaměstnanecké spolupodnikání, spoluvlastnictví a spolupráci ve smyslu myšlenek Tomáše Bati; v maximální nezávislost na státu, zahraničních půjčkách a ministerských dekretech; v podnikatelskou svobodu a autonomii jedinců i podniků; v moderní podnikové řízení a v ženy a děti jako podstatu tohoto státu.

Stejně tak se ocitl v opozici také proto, že nemohl pochopit ani přijmout papírové makléřství a spekulantství s bídou, papírové podnikání státu; novou byrokracií a politický centralismus; hry na demokracii, hry na tržní hospodářství, hry na pravici a levici; konečné vyvlastnění zaměstnanců do trvalého stavu námezdní síly; posílení monopolů a nomenklatury liberalizací cen a jejich zvlastnění dražbami za hotové; kritéria bezúhonnosti; pokřikování na náměstích na sebemenší povel z centra OF; státní intervenci či kontrolu ve sdělovacích prostředcích; zneužívání lidské neinformovanosti a neznalosti a jakýkoliv "návrat" kamkoliv.

Dále jmenuje několik faktorů, se kterými nebyl spokojen. Některé z nich už jsou spojené s reformami a některé vycházejí ze situace před nimi.

Není spokojen, protože státním monopolům, státním podnikům a státním akciovým společnostem bylo umožněno volné určování cen, a i nadále se tomu říká liberalizace. Irituje ho, že se "privatizací" v ČSFR nerozumí zesoukromění, nýbrž masové zveřejnění státního vlastnictví, pod státní kontrolou a za státní účasti. Rozčiluje se i nad prodejem Škody, která podle něho byla symbolem naší zašlé slávy a zbývajícího umu, a bude vbrzku ze 70% Volkswagen, 30% stát a 100% námezdní pracovní silou. A hlavně protože jsme nepochopili batismus a urazili továrníka Baťu, kterého nám záviděl celý svět. Protože představitelé státu stále ničí, rozbíjejí, rozdělují, parcelují, rozdávají a rozprodávají, co jim nepatří.

Kromě toho, že nebyl spokojen s tím, jak se představitelé postavili k zacházení s českými podniky, tak je mu trnem v oku i vedení státu. Důkazem budiž několik

poznámek, které jsou v tomto článku také uvedeny. Uráží a bolí ho, když ti, před kterými v roce 1967 utíkal, jsou i dnes vysokými úředníky v řídicím aparátu tohoto státu. Komunisté jsou i nadále jmenováni do vysokých vládních a diplomatických postů, bez ohledu na cítění občanů i exulantů, bez ohledu na kvalifikaci. Komunisté, kteří profesionálně pomáhali budovat padesátá a šedesátá léta, nikomu nevadí. Podnikatelé, inženýři a prodavači, kteří byli komunisty, vadí všem. Ve všech civilizovaných zemích se politické přestupky a zločiny řeší a trestají odshora - nikdy ne odzdoła. Vadí mu, že bývalí komunisté tato jmenování do funkcí neodmítají, za svou minulost se neomlouvají, ale spíše stranickou příslušnost rychle mění, zapírají či zakrývají. Rozčilují ho oficiální nálepky, přízviska a nadávky, protože do demokracie nepatří.

Vadí mu, že se bývalí komunisté a klasičtí populisté prohlašují za pravičáky a konzervativce, zatímco pravičáci a konzervativci jsou oficiálně nazýváni fašisty, nacisty a extrémisty, podobně i bývalí političtí vězňové a nezávislí novináři.

Z těchto odstavců je jasné, že Milanu Zelenému na osudu Československa a později České republiky záleží. Kdyby tomu tak nebylo, těžko by se tolik snažil pomoci, tolik by se angažoval v otázkách privatizace nebo by vstupoval do konfliktů s reformátory. Jisté je, že Milan Zelený svou vlast miluje a rozhodně se za to nestydí. I z tohoto přístupu si jistě má mnoho z nás co vzít. Nikdy nechtěl odejít a právě proto se snaží být prospěšným, bohužel je však zcela úmyslně přehlížen.

3.2. Privatizace

Tématem, ke kterému se v České republice vyjadřuje nejčastěji, je privatizace. Přišel s vizí, jak by se dal transformovat systém v Československu, ale narazil. Už jsem nastínil, jakým směrem se vyvíjel vztah s ministrem Klausem a také jak to bylo s jeho popularitou. Milan Zelený, ale nepřicházel pouze s kritikou, nabízel i možnosti a varianty pro řešení situace. V článku ze srpna 1991 o Vlastnických vztazích nabízí návod a představuje několik vhodných forem pro privatizaci. Předtím než odhalil, jaké jsou ty optimální formy, tak se alespoň ve zkratce pokouší vysvětlit, co je to privatizace. Důležitý je hlavně bod, že privatizace by měla probíhat bez zásahu státu. Nabízí hned několik variant, jak by mohla privatizace vypadat.

1) **Přímá privatizace.** Část akcií se převede na zaměstnance bezplatně, o jak velkou část půjde, se vypočítá na základě doby zaměstnání, zásluh i platového zařazení. Část je získána přímo nákupem zaměstnanců. Protože se nebude jednat o veřejný prodej,

není přesné ocenění nutné. Případně o prodeji části akcií veřejnosti rozhodnou až noví vlastníci.

2) **Vinkulovaná privatizace.** Veřejně vydražená hodnota se neodvede do státní pokladny, ale uschová se v bance na vinkulovaném účtu nového vlastníka. Ten bude povinen vydraženou sumu proinvestovat v daném objektu během dvou až pěti let. Dražit se nebude tedy podle schopnosti platit, ale podle schopnosti podnikat. Nákup subjektu a investice do něho jsou dvě kategorie naprosto odlišné, které v ČSFR nejsou rozlišované.

3) **Vnitřní privatizace.** Podnik nabídne skupině manažerů a zaměstnanců, kteří vložili minimální částku svých peněz, půjčku pro zakoupení dalších akcií. Tento vnitropodnikový úvěr bude pak hrazen do podnikového fondu z budoucích dividend, podílů na zisku a z osobních příjmů manažerů a zaměstnanců.

4) **Úvěrová privatizace.** Investiční sdružení získá externí úvěr (tuzemský, státní nebo zahraniční), za který se bude ručit existujícími aktivy podniku. Tento úvěr bude poskytnut skupině manažerů a zaměstnanců, kteří předloží nejlepší projekt a zároveň mohou prokázat schopnosti a zkušenosti. Za úvěr bude provedena renovace a rozvoj technologií. Půjčka bude splácena z běžných zisků po dobu 5 až 10 let. Každou splátkou bude převedena část vlastnictví na původní skupinu. Sdružení dohlíží a ručí.

5) **Zahraniční privatizace převodem vlastnictví.** Zahraniční investor zakoupí investiční akcie a začne organizovat výrobu. Po prvních dividendách budou investorské akcie převedeny do podílů cílových vlastníků. Při dodržení převodu 5 % ročně by se podnik stal úplně tuzemským během 20 let. Stát všemožně upřednostňuje vlastníky s časovým omezením a znevýhodňuje či zakazuje zahraniční vlastníky bez časového omezení. Prvotní zahraniční investice nejsou omezené.

6) **ESOP privatizace.** Plán zaměstnaneckých akcií bude založen na půjčce banky svěřeneckému fondu. Za tyto prostředky nakoupí fond akcie svého vlastního podniku, které pak bude splácet z daňově odpočitatelných dividend. Podle toho, jak se bude splácet dluh, budou akcie převáděny na individuální kapitálové účty zaměstnanců, což bude opět daňově zvýhodněno. Vlastnění zaměstnanců bude tedy zapláceno z budoucích zisků podniku. ESOP (Employee Stock Ownership Plan) má mnoho dalších forem, o kterých lze v Československu uvažovat:

„* LSOP (Leveraged ESOP). Zaměstnanecký fond je schopen spolupracovat s podnikem tak, že získá bankovní úvěr, který poskytne podniku. Podnik odpoví převodem odpovídající hodnoty akcií do fondu.

* MUSOP (Mutual Stock Ownership Plan). ESOP pro malé podniky, které si nemohou dovolit administrativní a konzultační výdaje. Je utvořen svěřenecký fond pro zaměstnance více podniků.

* CSOP (Consumer Stock Ownership Plan). Zemědělci, akcionáři získají vlastnictví výrobních podniků či veřejných služeb (elektrárna, pojišťovna), které mají monopolní vztah ke stálé skupině zákazníků. Zákazníci tak získávají kapitálovou účast na podniku, který dlouhodobě patrunizují.

* GSOP (General Stock Ownership Plan). Jde o privatizaci veřejně vlastněných služeb (pošta, nemocnice, plyn, nafta, uhlí) do rukou specifických geograficky definovaných skupin a jednotlivců, kteří jsou jinak kapitálově chudí a případně nejsou zaměstnanci.

* ICOP (Individual Capital Ownership Plan). Plán kapitálové účasti pro nezaměstnance pomocí tzv. sociálního úvěru.

* COMCOP (Commercial Capital Ownership Plan). Plán pro vlastnění komerčních prostor a budov.

* PUBCOP (Public Capital Ownership Plan). Privatizace majetků místní a oblastní vlády do rukou geograficky určených občanských skupin a do rukou zaměstnanců veřejných, vládních a státních úřadů a institucí. PUBCOP a COMCOP mohou být kombinovány s ESOPem.

* RECOP (Residential Capital Ownership Plan). Domy a byty jsou kapitálové struktury, které produkují či pomáhají produkovat bohatství. Tento plán vyjímá příjem použitý na nákup domu ze zdanění jako osobní příjem. Plán umožňuje kapitálové vlastnictví domu či bytu co nejširším vrstvám zaměstnanců a občanů.⁵⁵

7) **Kupónová privatizace.** Fond národního majetku povolí převod akcií zaměstnancům podniku ve splátkách po dobu 5 až 10 let. Zaměstnanci nabídnou své investiční kupóny fondu výměnou za kmenové akcie podniku. Důležité je, aby zaměstnanci své kupóny nerozptylovali, ale využívali na nákup svého vlastního podniku.

⁵⁵ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 18-21. ISBN Neuvedeno.

V jiném ze svých článků nabízí profesor Milan Zelený návod na to jak úspěšně privatizovat. Poukazuje na to, že je třeba si vytvořit plán, že takovýto proces nemůže být jen dílem náhody a správných instinktů. Jak sám říká, jsou nutné fáze úspěšného procesu a postupu privatizace, které se zakládají na dosavadních bohatých zkušenostech moderního světa. Lze je stručně shrnout do jakési posloupnosti:

1) První co musíme udělat, než vůbec začneme uvažovat o vlastním plánu privatizace je, že musíme vytvořit ekonomické a společenské prostředí, které bude vhodné pro soukromé vlastnictví. Je třeba začít s ústavou, zákony, soustavou daní, separací moci, zárukami a jistou vládou demokratické koalice. Atmosféra stability, důvěry a rozhodovací pravomoci je základem a hlavním předpokladem úspěchu.

2) Poté můžeme začít s důkladným vzdělávacím projektem informací, názorných demonstrací a příkladů pro co možná nejširší veřejnost. Lidem se musí vše správně představit a musí samy rozpoznat přednosti privatizace a také pochopit její úplný dopad na ně, coby jednotlivce, rodinu nebo podnik.

3) Dalším důležitým bodem je zorganizovat přípravu a výuku nutných technických odborníků pro privatizaci, a to samozřejmě co nejrychleji a na co nejvyšší možné úrovni. Pro úspěšnou privatizaci jsou nezbytní právníci, daňoví experti, finanční specialisté, smluvní odborníci, organizační poradci a mnoho dalších.

4) Poté zvolíme některé hlavní podniky a instituce, u nichž jsou předpokládány minimální problémy, a v podstatě je zaručen úspěch, který souvisí s urychlenou privatizací. Musíme se nejdříve soustředit na příklady a zkušenosti úspěšné a ponecháme si největší, nejdůležitější a nejproblematičtější podniky na pozdější dobu.

5) Podstatné je zvolit takové techniky a strategie, které nám umožní označit a maximalizovat politickou podporu zájmových skupin. Vždy bude existovat skupina, která danou cílovou privatizaci bude podporovat, a té je třeba využít. Zároveň je důležité neutralizovat vliv odpůrců z řad opozice.

6) Samozřejmostí je, že cílový podnik musí být na privatizaci připraven, eventuálně i přímou počáteční investicí ze státní pokladny či z bankovního úvěru. Mnoho podniků jednoduše není přitažlivých pro soukromé investory. Důležité je pokusit se je například vylepšit nebo vytvořit alespoň předpoklady pro budoucí zisky, případně i ukázkou zaměstnanecké účasti.

7) Posledním důležitým bodem je nespěchat. Nesmíme spěchat s ukvapeným zrušením zvláštních zaměstnaneckých privilegií a jistot, které existují ve státních podnicích. Není třeba opozice a vzdoru, důležitá je dobrovolná a kolegiální spolupráce všech zaměstnanců. Později bude vhodnější mimořádná privilegia omezit či dokonce vyplatit.

„Bohatství země vytvořili dělníci a zaměstnanci, nikoli stát. Navíc za toho bohatství již několikrát zaplatili v nízkých mzdách, vysokých daních a ztraceném zdraví. Stát tedy nemá právo žádné další platby vymáhat a ministři nomenklatury, kteří se o to pokoušejí, se budou muset zodpovídat před parlamentním soudem. Stát musí vrátit toto bohatství zpět do rukou zaměstnanců, dělníků a občanů. Otázka je – jak.

Aukce za hotové jsou za těchto podmínek zcela nevhodný a nemorální mechanismus. Lidé nemají investiční peníze, neexistuje trh a neexistují ani rudimentární ceny. Tzv. aukční ceny jsou nutně cenami konfiskačními. Majetky nepřecházejí do rukou dělníků a zaměstnanců, ale zůstávají v rukou nomenklatury a jejích představitelů.

Rozdávání akcií obyvatelstvu, zadarmo či za nominální cenu, nemůže fungovat. Kdyby všichni vlastnili podniky, pak by je nikdo nevlastnil natolik, aby je mohl kontrolovat. Manažeři by si mohli dělat, co by chtěli. Jelikož si stát ponechává 30%, zůstávají akcie v rukou nebo pod kontrolou státu a státem jmenovaných manažerů. A to je nejhorší systém hospodářského fašismu, přerůstající zcela zákonitě v hospodářský nacismus.

Volné rozdělení majetku do soukromých rukou bez odpovídající soukromé odpovědnosti vede k trapnému manažerskému státu. Státem jmenovaní manažeři budou podepisovat nevhodné smlouvy se zahraničními investory – za úplatky a pro své vlastní obohacení. Manažeři musí pracovat pro akcionáře, tak jako na Západě, nebo se stát vlastníky a převzít odpovědnost za podnik.“⁵⁶

V jiném článku se profesor Milan Zelený pouští do několika úvah. Rozebírá zde nejen důsledky malé privatizace, ale i tzv. kuponový experiment. Důsledky malé privatizace by se zhruba daly shrnout do pěti základních bodů.

1) Stát, který je fakticky nevlastníkem, zpeněžuje tyto „své“ majetky v aukcích za hotové. Tím samozřejmě upřednostňuje držitele balíků hotovostí, které byly získány za

⁵⁶ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 75-83. ISBN Neuvedeno.

předchozího režimu. Tím také s definitivní platností vyvlastňuje ty, kteří mnohaletou práci a nízkými platy za tyto majetky již mnohokrát zaplatili, a těmi jsou zaměstnanci.

2) Paradoxem je, že i kdyby se podařilo případnému zaměstnanci v aukci uspět, tak je mu díky této dražbě odčerpán všechen výchozí kapitál, kterého je k podnikání potřeba. Vysvětleno na příkladu to znamená, že těch např. 100 000, co zaplatí za kráček, je přesně těch 100.000, které potřebuje, aby mohl zahájit provoz. V podstatě dochází k nesmyslnému zabavení zdrojů, a tím i ke znemožnění či minimálně výrazné restrikci podnikatelského působení.

3) Každý nový majitel, po uhrazení dražební ceny, bude mít velký zájem o co nejrychlejší zhodnocení své investice. Díky tomu vzniká riziko, že přejde rychle na netradiční, krátkodobé a spekulativní činnosti, což znamená, že ze svého podniku vytvoří směnárny, herny nebo jiné pochybné podniky. Ve svém důsledku to znamená i to, že propustí většinu zaměstnanců a ostatní ponechá pouze ve striktně námezdním poměru. Byrokratická nařízení, že bude muset ještě rok "prodávat mrkev", jsou komická.

4) Zásadní je, že malá privatizace tržně nezhodnocuje ani nerozvíjí existující rozsah služeb, ale radikálně, takřka přes noc, ji likviduje a výrazně znevažuje. Trh dokáže poměrně snadno vytvořit hernu do sítě spotřebitelských služeb, ale jak dlouho mu bude trvat, než dokáže opak a zavede prodejnu hraček do sítě heren?

5) To, že žádný podnikatel nesmí vykonávat více než jedno řemeslo je hloupost. Tento nesmysl je v tzv. "Scénáři" stvrzen slovy, že "Tento záměr je třeba bezpodmínečně realizovat". Takové vládní zásahy a totalitní nepochopení podnikání a podnikatelství podle Zeleného nepotřebuje další komentáře. Podle něho jde totiž o „prostý výraz ekonomické a logické erudice autorů zmíněného scénáře.“

Dalším podstatným faktorem je již zmiňovaný kuponový experiment. Podle Zeleného by se dalo mluvit podobně i o velké privatizaci. Tady tkví hlavní problém v kuponovém experimentu, který zbytečně pomalu a přes nadbytečné mezičlánky zdržuje i znemožňuje právě velkou privatizaci. Díky tomu zavádí spekulaci, kde bude zapotřebí vlastnictví a podnikání. Roztroušení papírového vlastnictví dá možnost státu a jeho překupníkům, aby si zachovali hlavní balíky akcií ve státních akciových institucích. Jde o přímý a prostý hospodářský převrat byrokracie.

Lidé, kteří akcie získali zdarma či velmi levně, se je budou snažit prodat co nejdříve, protože vůči nule je zhodnocení cokoliv. Skutečnými majiteli se tak nakonec

stanou milionáři minulého režimu, cizinci, členové politicky jmenovaných představenstev a současní vládní a ministerští činitelé. Podniky nezískají nic, protože výnosy z odprodeje akcií nezůstanou ve firmách, kde by zůstat měly, ale přejdou do státní pokladny. A proč tomu tak bude?

Tento přesun vznikne za účelem nákupů akcií státem, případně s cílem nakoupit ropu nebo se záměrem vytvořit fondy pro podpory v nezaměstnanosti. Pracovníci zůstanou námezdní pracovní silou, tedy nevlastníky a jejich produktivita bude prudce klesat, protože budou demotivováni státní regulací mezd, politickým představenstvím a nekompetentním řízením, které o vnitropodnikovém trhu či vnitropodnikové demokracii ani neslyšelo.

V jiném článku z knihy *Ještě je čas* se za pomoci čísel opětovně obouvá do fungování v Československu. Slouží mu k tomu články o NDR a je to založeno na analýze F. Protzmana, který vyšel 13. února 1991 v *New York Times*. A tady je pro informaci ukázán úryvek z této práce a názor Milana Zeleného:

„Odhaduje se, že přes 3 milióny východních Němců ztratí práci jen v tomto roce. Již v lednu 1991 dosáhla nezaměstnanost 8,6 %, tj. 757.200 nezaměstnaných, a to dalších 1,86 miliónu lidí je na polovičním úvazku. Objem výroby samozřejmě poklesl na 50 % objemu předchozího roku. Privatizace 8 000 státních podniků se v podstatě zastavila pro sabotáž komunistické nomenklatury. Taková čísla působí v hlavách i srdcích německých ekonomů čirou panikou. Podobná masová nezaměstnanost přece kdysi přivedla v Německu k moci jakéhosi pána s knírkem a jeho pravicovou stranu. Je zajímavé, že v ČSFR, podle ministra hospodářství, by podobná čísla prostě znamenala, že reformy pracují, a že tedy mohou být politicky vyhlášeny za úspěch. Jako bychom v ČSFR žili v úplně jiném, nereálném, absurdním světě.“⁵⁷

Ve článku o malé privatizaci se uvádí jeden konkrétní exemplář, který sám označuje za velice podivnou, ale i tak velice častou a nedílnou součást tohoto procesu. Příklad pojednává o příběhu jednoho zelináře. Neustále se tím vracíme k malé privatizaci. V tomto článku je uveden konkrétní příklad jednoho takového neobvyklého prodeje, který byl neoddelitelnou součástí tohoto postupu. Tento vzor byl dokonce prezentován s velkou slávou.

„Nelze zajisté rozprodávat prodejny, pokud nebyly dříve rozprodány nemovitosti, jejichž vlastníci jediní mohou prodejní prostory pronajímat. Nebo lze? Nelze

⁵⁷ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 48-50. ISBN Neuvedeno.

"zliberalizovat" ceny, pokud nebyli ustaveni pravoplatní soukromí vlastníci a nastartovány alespoň počáteční procesy konkurenčního trhu. Anebo lze? Nelze začít ani přemýšlet o velké privatizaci, pokud nebyli stát, nová ministerstva a členové neobyrokracie totálně nenávratně vyvlastněni a zbaveni možností podnikat.

Za co to zaplatil ten náš soukromý zelinář oněch 17.000 dolarů? Ne za podnik, ale prostě za právo pronájmu a provozu zelinářství po dobu dvou roků. Pronájem navíc bude platit státu, po dvou letech novému vlastníku, který zakoupí nemovitost v nové státní dražbě, tedy nejpravděpodobněji opět státu či státem kontrolovanému agentu. Náš zelinář si obchodní prostory pouze pronajímá a měl by tedy platit pouze nájemné. Proč však platí poplatek 17.000 dolarů? Je to přece odvod státu za privilegium platit nájemné. Jinými slovy, kdo má nejvíc peněz v hotovosti, obdrží právo platit nájemné státu po dobu dvou roků. Jelikož po dvou letech se toto nájemné zmnohonásobí (ať již rozhodnutím státu či "nového" vlastníka), musí náš nový zelinář udělat vše pro to, aby svou "investici" získal zpět do dvou let. Jinak by byl blázen. Náš první soukromý zelinář tedy jistě neinvestoval nic, žádné peníze mu nezbyly (pokud mu ve Švýcarsku neleží dalších 17.000 dolarů), ale zaplatil státu poplatek, který již nikdy nedostane zpět. Jeho jediným cílem bude vydělat během dvou let minimálně 17.000 dolarů. To se mu může i podařit, protože stát mu v tom pomáhá: ponechá nižší nájemné, ponechá všechny dodavatele ve státních rukou, dovolí vyšroubovat monopolní ceny na maximum, podpoří nomenklaturní kartely (nazve je státní akciové společnosti). Dále omezí či znemožní podnikatelskou činnost regulací zaměstnaneckých mezd, ustavením "cenových" skupin a zón a výrazným omezením konkurence. Pan zelinář do podniku nic víc investovat nebude, protože není zase tak hloupý, jak oni předpokládají. ⁵⁸

V článku z března 1991 se znovu pokouší o zhodnocení probíhající reformy a opět navrhuje základní principy k realistickému přechodu na tržní hospodářství. Kromě již několikrát zmíněné privatizace se dostáváme i k otázkám demonopolizace, liberalizace cen nebo bankovníctví.

Vysvětluje, že demonopolizace musí splnit dvě základní kritéria. Za prvé se musí vytvořit demonopolizace základních potravinářských zdrojů či výrobních surovin. Nezbytným předpokladem pro vznik konkurenčních výrobních procesů je i práce

⁵⁸ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 51-54. ISBN Neuvedeno.

finančních a kapitálových trhů. A za druhé musí být metodika provedení demonopolizace vypracována tak, aby dokázala zajistit přerušení monopolních vazeb, ale rovněž aby je byla schopna zaměnit takovými tržními mechanismy, které budou zaručovat doopravdy rovnoprávný postoj k vytváření cen pro všechny zájemce.

„Funkce a rozsah aukcí plodinové a surovinové burzy v Praze ovlivňovaly v minulosti tržní vyrovnávání cen nejen v českých zemích, ale v celé střední Evropě. Je v zájmu konkurenceschopnosti českých podnikatelů s evropskými, aby tato burza byla otevřena co nejdříve. Potřeba dostatečného množství dodavatelů pro sourodé spektrum výrobků znamená, že demonopolizační proces musí zajistit minimálně tři nezávislé zdroje. To samozřejmě neznamená, že všechny musí být stejného typu, naopak bylo by výhodné, kdyby všichni měli stejné podmínky vstupu, ale rozdílnou vnitřní organizaci. Tato fáze musí být doprovázena jasnými a jednoduchými protimonopolními zákony s vysokými trestními postihy. V souvislosti s privatizací a se zaručením neutrálnosti zainteresovaných úředníků musí být jasně vyznačeny body konfliktního zájmu. To znamená, že tito úředníci nesmějí například být zaměstnání v podnicích, které privatizovali, a nesmějí mít s nimi žádné komerční vztahy, a to po dobu pěti let. Pokuty musí být natolik přísné, aby zajistily dodržování zákonů proti korupci, tj. naprostou ztrátu majetku, vězení na dlouhodobé termíny bez zkrácení, jak je zvykem ve vyspělých demokraciích.“⁵⁹

V následující části se věnuje liberalizaci cen. A říká, že teprve poté, co se úspěšně zahájí oborová privatizace a demonopolizace je reálné přikročit k současně probíhající fázované liberalizaci cen a mezd. Fázovaná liberalizace cen musí nutně jít ruku v ruce s tržně potřebnou liberalizací mezd, která závisí na ukončení demonopolizace v jednotlivých úsecích hospodářství. Liberalizace cen a mezd musí být doprovázená daňovou politikou, která bude podporovat tvorbu výrobního kapitálu. Zároveň musí být prováděna ve vyváženém souladu s potřebou zvýšené tvorby nabídky a poptávky. To znamená, že firmy, které prudce zvyšují výrobní kapacitu, musí mít přístup k trhům, které zaplatí vysoce kvalitní výrobky a odmítnou ty podřadné.

Na jiný pozoruhodný příklad poukazuje ve článku liberalizací proti monopolům, kde se uvádí níže zmíněný odstavec. Kromě kritiky, kterou směřuje na bedra tehdejšího ministra financí, se tady popisuje ukázka československého bohatství mezi tzv.

⁵⁹ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 58-62. ISBN Neuvedeno.

zavedenými značkami. „Je zřejmé, že ministr financí ČSFR je naprosto neschopen rozlišovat mezi krátkodobými a dlouhodobými časovými dimenzemi ekonomických problémů. Tím, že povyšuje krátkodobé chyby (porušování posloupnosti privatizace – demonopolizace – liberalizace) a nedomyšlená, uspěchaná mechanická opatření na jakési stavební kameny dlouhodobé strategie a tím, že odmítá své chyby, přestupky a poklesky napravit – a raději mobilizuje politickou mašinérii na zajištění jejich dlouhodobé nezvratitelnosti. Tím staví sebe i své politické podpůrce na morální okraj respektabilního ekonomického myšlení i praxe.

To, že bychom si nechali vzít plzeňské pivo, to by bylo (podle ministra financí) bláznovství a nikoho by to ani nenapadlo. To, že jsme si již nechali, anebo vbrzku necháme, vzít škodovku, baťovku, jablonecké sklo, tatrovku, atp., to je zřejmě jen úžasně racionálním šachovým tahem venkovských Chicago Boys⁶⁰ a⁶¹

Ve článku o vztahu podnikové a obecní samosprávy se dostává Milan Zelený k otázce, jak by měla každá obec v Československu fungovat a totiž: „Žádná obec v ČSFR nesmí být založena na přidělech, prosebnictví, peticionářství, almužnictví, dotacích a podporách. Obce nemohou fungovat v naději, že čím horší je jejich hospodaření, tím větší je možnost fondových podpor. Kraj nemůže vydržovat kasárna, když vojska patří státu. Náklady země na elektrizaci, melioraci, telefonizaci, školství apod. musí být vyjádřeny v podílu na příjmech ze zvýšené výroby, živností, obchodu a turistické aktivity. Je nemravné a hospodářsky nemoudré, aby veškerá úroda vyrostlá ze sémě účelných investic krajských byla odcizena těmi, kteří na ně nevynaložili nic.“, ale zároveň zde rozebírá i alternativní společenské formy fungování, k jejichž vysvětlení nám poslouží následující schéma.

⁶⁰ **Chicago Boys** (cca 1970) je skupina mladých chilských ekonomů, z nichž většina vyškolených na University of Chicago, nebo v jeho pobočce v oddělení ekonomie na Katolické univerzitě v Chile.

⁶¹ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 71-73. ISBN Neuvedeno.

Tabulka 5:

Schéma kontroly a vlastnictví

Kontrola Vlastnictví	státní	veřejná (akciová)	soukromá (zaměstnanecká)
státní	socialismus (anonymita) → perestrojka (pronájmy) → Jugoslávie (participace)		
veřejné (akciové)	fašismus (stát.holdingy)	kapitalismus (korporace)	xxx
soukromné (podílově- zaměstnanecké)	nacismus státní diktát	xxx	podílové účastenství (soukr. podniky)

Zdroj: ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 87.

„Z tabulky je zřejmé, že se dnes od socialismu ubíráme cestou státně determinované vertikály, tedy k hospodářskému fašismu a nacismu, i když již ne třeba cestou horizontály, tj. sovětské totálně zvržené perestrojky a neslavné jugoslávské participace. Jediná správná cesta vede po diagonále: směrem k ideálnímu společenskému systému zaměstnaneckého podílnictví. Z něho vychází naše vidina, vyrůstající z kořenů moravského systému Tomáše Bati, vidina společnosti, kde rozpor mezi odpovědností vlastnictví a pravomocí rozhodování bude konečně a rozhodně překonán.“⁶²

Co se týče privatizace, tak k ní jistě existuje mnoho zajímavých publikací. K jejímu obsáhlejšímu vyznění a plnému pochopení bych si dovolil doporučit například publikace Tomáše Ježka *Zrození ze zkumavky: svědectví o české privatizaci 1990-1997* případně *Privatizace české ekonomiky: její kořeny, metody a výsledky*. Zajímavé k tomuto tématu jsou i názory Jana Švejnara.

⁶² ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 84-87. ISBN Neuvedeno.

K privatizaci tedy rozhodně měl Milan Zelený co říct a je skutečně velká škoda, že ho nikdo neposlouchal. Protože dle mého soudu jsou jím navrhované možnosti mnohem zajímavější než reformy, které v platnost vstoupily. I poté se však snažil poradit, ale opět narazil. Touto dobu už byl totiž nepotřebným a nechtěným. Hlavním důvodem je samozřejmě to, že nekompromisně kritizoval reformy Václava Klause a jeho týmu. Pro českou ekonomiku je vážně škoda, že tito pánové nedokázali ovládnout své ego a naslouchat. Sice by to pravděpodobně byla mnohem namáhavější cesta, ale možná právě díky tomu by na tom byla ekonomika České republiky lépe.

Závěr

V první kapitole byl stanoven cíl seznámit čtenáře s osobností Milana Zeleného a vytvořit jeho bibliografický a odborný profil. Zde se vyskytl první velký handicap, a to ten, že biografických informací se mi nepodařilo sehnat, tolik kolik bych si představoval. Přesto si myslím, že se mi tento cíl podařilo splnit. V podstatě jsem utvořil životopis, který byl doplněn o fakta. Fakta, která se týkala odborného působení Milana Zeleného na různých univerzitách po celém světě. Stejně jako fakta, která se zabývala jeho publikační činností a to jak v jazyce anglickém, tak i jazyce českém. Na pomoc k hodnocení jsem si vzal odborné žebříčky, u kterých jsem analyzoval výsledky a zabýval se metodami, podle kterých se dané žebříčky vypracovávají. Důležitost těchto žebříčků tkví hlavně v tom, že Milan Zelený pravidelně obsazuje přední místa. Rozebral jsem zde několik metod a výsledek byl vždy stejný, alespoň pro profesora Zeleného. Což jasně dokazuje, o jakou osobnost se jedná.

V této kapitole mi pomohla metoda heuristiky a důležité pro mě byly zdroje v českém jazyce. S původními anglickými texty jsem nepracoval, protože jejich dostupnost je velmi komplikovaná. V anglickém jazyce jsem pracoval se sekundárními zdroji včetně recenzí.

Ve druhé části jsem musel nastudovat něco o vzorech profesora Zeleného. Jeho práce je výrazně ovlivněna hodnotami soustavy Baťa. Další výraznou inspirací mu bezesporu bylo JZD Slušovice. I s tímto výrazným úkazem na poli československé ekonomiky jsem se seznámil. Pro Milana Zeleného byl tento ojedinělý jev v době komunismu jasným důkazem toho, že může ekonomika fungovat podle rčení „Když se chce, tak to jde“. A hlavně, že na ni můžeme být hrdí.

Poté jsem se věnoval několika názorům, které profesor Milan Zelený zastává a které jsou i podle mě velice zajímavé či důležité. Díky tomu, že odešel studovat do zahraničí, si utvořil odlišný názor od většiny Československých ekonomů. A tak jsem představil jeho názor na vlastnictví a na konkrétní formy.

Jiné názory se věnují například tomu, jak je na tom Česká republika, co se týče jazykové vybavenosti a vzdělání. Upozorňuje na to, že jsme národ, který je zhýčkán dabingem. Nebo představuje podnikatelskou univerzitu. Princip je v tom, že tato univerzita by měla nejen podnikání vyučovat, ale i sama podnikat. Samozřejmě nejde jen o to, aby se takový systém vytvořil. Důležité je hlavně to, aby se dokázal úspěšně realizovat v praxi.

V další části jsem se zaměřil na politické spektrum. Hlavním důvodem bylo to, že Milan Zelený některé pojmy prezentuje jinak, než jsou všeobecně známé. Proto jsem využil jeho článku z knihy *Ještě je čas*, abych co nepřesněji dokázal vysvětlit jeho postoj. A hlavně jsem se pokusil Milana Zeleného zařadit v tomto spektru. Tady jsem si na pomoc vzal profil Ron Paula (viz příloha č. 3). S politickou situací úzce souvisí následující podkapitola. V té se snažím zrekapitulovat vztah Milana Zeleného a Václava Klause. Několik novinových článků dokonale vykresluje atmosféru tohoto sporu (viz příloha č. 4 a 5). Jak už jsem uváděl, právě tento konflikt výrazně přispěl k tomu, že se Milan Zelený stal nežádoucím pro Českou republiku.

Třetí kapitola je pak o tom, jaký má Milan Zelený vztah k Československu a také o tom, že měl vizi, kterou chtěl pomoci, ale jeho snaha byla odmítnuta. V poslední části jsem se věnoval pojmu, který ve vztahu k Československu souvisí s Milanem Zeleným asi nejvíc. Tím pojmem je privatizace. Představil jsem návrhy, které prezentoval Milan Zelený, zároveň jsem se tím dotknul stavu a situace, ve které se nacházela ekonomika Československa po roce 1989.

Na závěr jsem dal prostor několika pojmům, které jsou úzce spjaté právě s privatizací. Rozebral jsem malou privatizaci, demonopolizaci, liberalizaci cen nebo kuponový experiment.

Podle mě je Milan Zelený zajímavou osobností nejen na poli české exilové ekonomiky. Je to odborník, který je však v České republice úmyslně přehlížen. Důvodem je hlavně spor s Václavem Klausem. Díky tomu, že se postavil do opozice a dovolil si kritizovat jeho porevoluční reformy, se stal nechtěným a nepotřebným. Přestože rozhodně měl co nabídnout.

Dle mého soudu se mi podařilo splnit hlavní zadaný cíl a to možnost využití této práce jako podkladový materiál pro zájemce o studium ekonomie. Jelikož jsem sám narazil na to, že zdrojů o osobnosti Milana Zeleného není mnoho, domnívám se, že právě proto se dá tato práce využít. Lituji toho, že se mi nepodařilo uskutečnit osobní setkání, protože by mi to mohlo vnést světlo do otázek, ke kterým není dostatek informací.

Milan Zelený je člověk, který je vzdělaný v oborech matematiky a kybernetiky, což znamená, že dokáže přemýšlet jak v rovině abstraktního myšlení, tak i v rovině systémového myšlení. Díky tomu se stal odborníkem v oboru multikriteriálního rozhodování. On nevidí problematiku jednoduše, ale musí dosáhnout toho, aby výsledek

byl co nejjednodušší. I když princip, na kterém funguje, je extra složitý. A proto k tomu musí vyhodnotit mnoho faktorů.

Myslím, že i všechny dílčí cíle se mi podařilo splnit, (s výjimkou životopisu, který by zasloužil větší prostor, ale bohužel se mi nepodařilo získat dostatek materiálu) a že jsem obsáhnul vše, co by mělo souviset s postavou profesora Zeleného. Sám jsem se přesvědčil o tom, že jako postava na českém ekonomickém poli je velice zajímavý. Doufám, že v budoucnu se mi podaří navázat osobní kontakt a že díky této práci budu mít dostatek potřebných znalostí k zajímavému rozhovoru.

Seznam použité literatury:

ERDÉLY, Evžen. *Baťa: švec, který dobyl světa*. Zlín: Archa, 1990, 191 s. ISBN 80-900249-1-2.

JEŽEK, Tomáš. *Zrození ze zkumavky: svědectví o české privatizaci 1990-1997*. Praha: Prostor, 2007, 224 s. ISBN 978-80-7260-183-7.

JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky: její kořeny, metody a výsledky*. Praha: Oeconomica, 2006, 142 s. ISBN 80-245-1069-3.

ŠVEJNAR, Jan. *Kam kráčíš, Česko?*. Praha: Rybka Publishers, 2008, 109 s. ISBN 978-80-87067-71-0.

TRNKA, František. *Zlínští podnikatelé: Tomáš Baťa a František Čuba*. Praha: East Publishing, 1998, 166 s. ISBN 80-7219-005-9.

ZELENÝ, Milan. *Cesty k úspěchu – trvalé hodnoty soustavy Baťa*. Brno: Nakladatelství Čintámani, 2006, 155 s. ISBN 80-239-8233-8.

ZELENÝ, Milan. *ČSFR očima exilového ekonoma*. Praha: Alternativy, 1990, 73 s. ISBN Neuvedeno.

ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, 96 s. ISBN Neuvedeno.

ZELENÝ, Milan. *Hledání vlastní cesty: listy a reporty o moderním managementu*. Brno: Computer Press, 2011, 319 s. ISBN 978-80-251-1611-1.

ZELENÝ, Milan. *Neučte se z vlastních chyb: Pohlednice z druhého břehu*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2007, 368 s. ISBN 978-80-7360-636-7.

ZELENÝ, Milan. *Všechno bude jinak: z nového světa podnikání*. Bratislava: Karmelitánské nakladatelství, 2011, 175 s. ISBN 978-80-89231-83-6.

Seznam použitých internetových zdrojů:

- AAAS. AAAS [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.aaas.org/>
- AMS. AMS [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.ams.org/profession/prizes-awards/ams-prizes/wiener-prize>
- Artificial Life. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Artificial_life
- Autopoiesis. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Autopoiesis>
- Blog Milana Zeleného. *Centrum* [online]. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-zeleny.php>
- Fordham University. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Fordham_University
- Fragmenty. *Fragmenty* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.fragmenty.cz/>
- Henry Kissinger. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Henry_Kissinger
- Housing. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Department_of_Housing_and_Urban_Development
- Chicago Boys. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Chicago_Boys
- Integrated Process Management. *Deasy & Associates, Inc.* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.deasyandassociates.com/IPM.htm>
- Institut pro vědecké informace. *International Statistic Institute* [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.isi-web.org/>
- Impakt faktor. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Impakt_faktor
- Jan Antonín Baťa. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Anton%C3%ADn_Ba%C5%A5a
- Journal of Economic Literature. *American Economic Assosiation* [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.aeaweb.org/jel/>
- Jorg Hirsch. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Jorge_E._Hirsch

- Master of Science. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Master_of_Science
- MCDM Society. *MCDM Society* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.mcdmsociety.org/intro.html>
- Miloš Jakeš. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Milo%C5%A1_Jake%C5%A1
- Milton Friedman. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Milton_Friedman
- Moderní řízení. *Moderní řízení* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://modernirizeni.ihned.cz/>
- Neoficiální stránky Milana Zeleného. [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://www.darius.cz/ag_nikola/milan.html
- Oficiální stránky Milana Zeleného. *Milan Zelený* [online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.milanzeleny.com/>
- ORSA. *Own Risk and Solvency Assessment* [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.own-risk-and-solvency-assessment.com/>
- Ota Šik. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ota_%C5%A0ik
- Počítače řady TNS. *Počítače řady TNS* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://osmi.tarbik.com/cssr/tns.html>
- Ph.D. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ph.D>
- Pragmatismus. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pragmatismus>
- Ron Paul. *Ron Paul* [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.ronpaul.com/>
- SASE. *SASE* [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.sase.org/>
- Scientometrie. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Scientometrie>
- SGSR. *Bertalanffy* [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.bertalanffy.org/system-theory/system-movement/society-for-general-systems-research-sgsriss/>

- Tenafly. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Tenafly,_New_Jersey
- TIMS. *Portal State PA* [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.portal.state.pa.us/portal/server.pt/community/>
- Tomáš Baťa ml. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_Ba%C5%A5a_ml
- TopUniversities. *QS World University Rankings 2011/12* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2012>
- Total Quality Management. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://www.sase.org/http://en.wikipedia.org/wiki/Total_quality_management
- Václav Klaus. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Klaus
- Václav Zelený. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Zelen%C3%BD
- Vladimír Dlouhý. *Wikipedia* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladim%C3%ADr_Dlouh%C3%BD_%28politik%29

Seznam tabulek:

Tabulka 1

Žebříček TOP 100 v Česku působících ekonomů podle citačního skóre -18-

Tabulka 2

Turnovcův citační „Top 50“ ekonomů podle čísla h (General Search) -20-

Tabulka 3

Turnovcův citační „Top 50“ ekonomů podle čísla h (Cited Reference Search) -21-

Tabulka 4

Základní filosofické principy pravice a levice podle M. Zeleného -32-

Tabulka 5

Schéma kontroly a vlastnictví -51-

Přílohy:

Příloha 1:

Souhrn zaměstnání

- 1964-1967, Československá akademie věd, Ekonomický ústav v Praze, Ekonometrická laboratoř; Vědecký pracovník
- 1971-1972, University of South Carolina, Columbia, College of Business Administration; Assistant Professor of Statistics and Management Science
- 1972-1979, Columbia University, New York, Graduate School of Business; Associate Professor of Business Administration
- 1979-1980, Copenhagen School of Economics, Copenhagen, Denmark, Professor of Economics
- 1980-1981, European Institute for Advanced Studies in Management (EIASM), Brussels, Belgium; Professor of Management Sciences
- 1982- současně: Fordham University at Lincoln Center, New York, Graduate School of Business Administration; Professor of Management Systems
- 1998- současně: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky (FaME); Profesor podnikové ekonomiky a řízení
- 2004- současně: Xidian University v Xi'anu, Fakulta ekonomiky a podnikového řízení; Visiting Professor a Academic Vice Dean.

Příloha 2:

Oficiální text distributora k dokumentu František Čuba: Slušovický zázrak

Asi to byla logická součást socialistického Absurdistánu: Strana ve své nevyzpytatelné moudrosti vysílala na běžícím pásu do Slušovic delegace ze všech světadílů, aby se přesvědčovaly o genialitě myšlenky zemědělské kolektivizace, a zároveň kontrolní orgány všech možných i nemožných institucí, protože soudruzi sami této myšlence příliš nevěřili. Přitom se nejednalo o vesnici Potěmkinovu, jenom zde práce nebyla považována za hrdinství, nýbrž za nejpřirozenější cestu k vytváření materiálních statků. Tvůrcem tohoto "zázraku" byl pragmatický zemědělský inženýr František Čuba, který vyprovokoval z totalitní letargie nejen pár tisíc svých kolchozníků. Celou republikou se o Slušovicích šířily pravdy i fámy plné obdivu, závisti i zášti a na jejich četnosti nic nezměnil ani "vítězný listopad". František Čuba se vždy vyhýbal publicitě spojené s vlastní osobou, kontakt s médií omezil na nejnutnější minimum, takže se mladému dokumentaristovi Robertu Sedláčkovi nyní podařilo takřka nemožné: vstoupit s kamerou do jeho soukromí a získat obšírnou a zcela upřímnou informaci o celé jeho kariéře. Obraz podivného produktu ještě podivnější doby pak doplňují svědectví blízkých spolupracovníků i odpůrců "slušovického zázraku" včetně tehdejších absolutních mocenských špiček - M. Jakeše⁶³ a R. Hegenbarta⁶⁴. Autoři dokumentu jsou pak připraveni na rozporné přijetí svého díla, protože navzdory mnoha praktikovaným metodám si kariéra Františka Čuby zaslouží v určitých aspektech respekt a úctu.

⁶³ **Miloš Jakeš** (občanským jménem Milouš Jakeš, * 12. srpna 1922) je český politik, v letech 1987–1989 byl generálním tajemníkem KSČ. V průběhu tzv. Sametové revoluce byl donucen z vysoké politiky odejít.

⁶⁴ **Rudolf Hegenbart** byl jmenován do své funkce v r. 1987 v rámci Gorbačovovy perestrojky se souhlasem Jakeše jako vedoucí 13. oddělení ÚV KSČ, které řídilo tyto nejdůležitější složky komunistické moci: armádu, policii, soudy a prokuratury.

Příloha 3:

Profil Rona Paula

Ronald Ernest Paul se narodil 20. srpna 1935 v ocelářském městě Pittsburg ve státě Pensylvánie. Studoval na Duke University School of Medicine, kde získal lékařský diplom. Sloužil jako lékařský důstojník u leteckých sil Spojených států a později pracoval jako gynekolog-porodník. Této praxi se věnoval 20 let a odrodil více než 4000 dětí. 15. srpna 1971 se rozhodl vstoupit do politiky a stal se republikánským⁶⁵ kandidátem do kongresu Spojených států.

V letech 1976-77 a 1979-85 byl kongresmanem za stát Texas. V roce 1988 se za Libertariánskou stranu ucházel o úřad prezidenta USA. Do Kongresu se vrátil v roce 1997, opět za Republikánskou stranu. V letech 2008 a 2012 ohlásil kandidaturu na prezidenta.

Ron Paul patří mezi zakladatele skupiny Tea Party⁶⁶ a největší libertariánskou⁶⁷ ikonou současné doby. S tím souvisí fakt, že Republikánskou stranu reprezentuje za libertariánské křídlo. Pravidelně provokuje své spolustraníky tím, že hlasuje proti programům státních výdajů všeho druhu. Současně utváří své názory podle principů americké ústavy, kterou ctí a obhajuje, i proto patří mezi konstitucionalisty. V zahraniční politice upřednostňuje neutralitu a nesouhlasí s válečnou politikou. Hlasoval proti válce v Iráku, nemá však námitky proti obranné válce, kterou schválil Kongres. Ostře kritizuje přítomnost armády v Iráku, zastává názor, že tato situace nepřispívá ke zvýšení bezpečnosti Američanů, pouze rozdmýchává další zbytečné násilí. Se svou stranou se rozešel i v otázce USA PATRIOT Act⁶⁸. Nejen proto, že v okamžiku hlasování neměl možnost si jej přečíst, hlavním důvodem pro něho zůstává to, že jej považuje za velmi vážné ohrožení občanských svobod, které zaručuje Ústava. Oceňuje suverenitu USA a podporuje vystoupení USA z OSN. Svůj nesouhlas vyjádřil i proti připravovanému

⁶⁵ **Republikánská strana** (USA) – Byla založena 1854, přezdívá se jí Grand Old Party a vedle strany demokratické je jedna ze dvou hlavních politických stran v USA. Strana prezentuje a dodržuje pevné konzervativní postoje (ekonomický liberalismus se svobodným trhem, podporou podnikání, nízkými daněmi). Dalším důležitým bodem jsou sociálně-konzervativní hodnoty, mezi které patří i náboženské hodnoty.

⁶⁶ **Tea Party** – Americké pravicově-konzervativní politické hnutí.

⁶⁷ **Libertarianismus** – Politická ideologie, která klade důraz na svobodu jednotlivce a důrazně žádá omezení zásahů států.

⁶⁸ **USA PATRIOT Act** – Celý název - Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism. Je to americké exekutivní nařízení sněmovny, které podepsal prezident 26. října 2001.

projektu Severoamerické měnové unie⁶⁹. Účastnil se natáčení kontroverzního filmu *Endgame*, který odsuzuje vytváření obchodních unií. V ekonomické oblasti zastává názor, který podporuje zrušení daně z příjmu fyzických osob, přesněji potvrzení její neplatnosti. Souhlasí se zrušením většiny vládních úřadů včetně Federálního rezervního systému. Co se týče rozpočtu USA, tak podporuje takové změny, které by vedly ke změně přerozdělování bohatství ve prospěch střední třídy, naopak zásadně nesouhlasí s vydáváním obrovských prostředků, které směřují do vojenství. Je zarytým odpůrcem ilegální imigrace a podporuje navýšení ochrany hranic. Díky tomuto názoru se dostává do sporu, protože většina libertariánů s tím nesouhlasí. Eliminace ilegální imigrace chce docílit odstraněním sociálních podpor těmto imigrantům a zrušením automatického občanství pro jejich potomky. Pozici pro zastává i v otázce legalizace marihuany nebo v právu na vlastnění zbraně. Oproti většině libertariánů se nevyslovuje proti zákazu potratů, přesto dodává, že je přesvědčen o tom, že tato otázka by měla být v kompetenci jednotlivých států. Obdobně se staví k homosexuálnímu manželství.

⁶⁹ **Severoamerická měnová unie** je potenciální kontinentální projekt, zahrnující Kanadu, USA a Mexiko. Tato společnost by byla monetárně sjednocená. To znamená, že by sdílela společnou měnu, jež by se měla jmenovat amero. Myšlenka je založena na Evropské měnové unii a euru.

Příloha 4:

Hovory s Václavem Klausem

DOTAZ: Pane ministře, Rudé právo zveřejnilo rozhovor – s nějakým Čechoameričanem, ekonomem. Ten z nás udělal blbce. Četl jste to? Mohl byste to komentovat?

V. KLAUS: Ne, to jsem nečetl, já Rudé právo nečtu, ale už mně někdo sděloval, že nějaký neznámý pan profesor Zelený píše už i do Rudého práva.

To je totiž takový zajímavý člověk, který se někdy v šedesátých letech zabýval výpočetní technikou a matematikou. Odjel do Ameriky, tam se s tím zabýval dále. Nikdy se nezabýval ekonomikou a teď najednou se doba pohnula a on se rozhodl vrátit do Československa a udílet nám rady o ekonomii. Nikdo v Americe nikdy neslyšel, že on by se zabýval ekonomikou, nicméně tady prostor má a jestli se nemýlím, tak to zkoušel ve všech možných novinách. Zdá se, že už všude zjistili, že to není ono, takže asi skončil u Rudého práva. To je taková novinka a vůbec velikánský problém, že se nám se ze Západu vrací spousta lidí, kteří najednou poznali, že i na tom Západě je to otázka trhu. Všude je to otázka poptávky a nabídky, a ono to platí jak o tom hovězím a svetrech, ale platí to také na trhu myšlenek. Když je někdo intelektuálem, tak také potřebuje trh a také potřebuje poptávku po svých názorech. Oni tihle levicově orientovaní lidé, kteří pořád zbožňují ten socialismus, skutečně trh myšlenek v Amerikách a Švýcarských nemají. Hledají tedy trh jiný. Najednou se stalo něco ve východní Evropě a tak sem putují a doufají, že by tady v těch nevinných časopisech – jako je Rudé právo a podobné – mohli zase ty myšlenky, když už je neprodají za dolary, že by je mohli prodávat alespoň za koruny.

Musím se přiznat k jedné lumpárně, jestli to tady sdělovací prostředky hned nevytroubí: to je nebezpečné. Já jsem skutečně během svého pobytu v září ve Spojených státech pronesl asi tisíc projevů. Na jednom projevu jsem mluvil spolu se senátorem Kemtem, což je velmi vlivný americký senátor, který se ucházel o prezidentské křeslo v minulých dobách: seděli jsme vedle sebe na masovém mítinku. Ptali se mně, co nám u nás ztěžuje reformy. Já jsem řekl: "Vy nám posíláte lidi, kteří se neuplatní u vás, aby nám pletli hlavu". Pana senátory to velice popudilo. Zjistil, že řada z těch lidí sem jezdí na různé dotace a nadace a cestovní krytí, které platí americká vláda. On mi poslal asi po čtrnácti dnech dopis a pak poslal ještě oxeroxovanou přílohu jeho dopisu prezidentu Bushovi.

Sděluje mu v něm, že to je skandál, že sem jezdí tito lidé za státní americké peníze a že ho žádá, aby učinil nápravu. To se mi velmi líbilo.“⁷⁰

Příloha 5:

Odpověď Milana Zeleného

„Ministr financí ČSFR se rozhodl mě napadnout ve Východočeském večerníku ("Hovory s Václavem Klausem", 12. listopadu 1990). Napadl mě již dříve (nálepkami "neuspěvší v zahraničí" a "zneuznaný intelektuál"), ale také později, spolu s ministrem hospodářství Dlouhým, v čs. rozhlasu i televizi. Stejně tak mě pravidelně očerňují i jeho spolupracovníci z FMF a přidružených českých ministerstev (přívlastky bolševik, marxista, nemoderní, demagog a člověk, který chová zášť k ČSFR). Nevím, co proti Zelenému páni ministři ČSFR mají: nic jsem jim neudělal a o jejich osobnostech jsem se hanlivě nevyjadřoval. Navíc, oni jsou ministři a mají tedy neomezený přístup k čs. sdělovacím prostředkům, dnem i nocí, jakož i služby stovek ministerských nohsledů, pro které by nebylo problémem zjistit, kdo to ten "nějaký Zelený" – když už jim to jméno tolik vadí – vlastně je. Nehraji v ČSFR žádnou roli, pobyl jsem tam pouze několik měsíců a žádný prostor ve sdělovacích prostředcích nemám: žádný čs. novinář se nenamáhal zjistit, kdo a co jsem.

Jediným vysvětlením tedy může být ta páně ministrova – jak sám svůj výrok klasifikoval – "lumpárna" (ne jediná) – tj. jeho ostrá kritika americké politiky: "Vy nám posíláte lidi, kteří e neuplatní u vás, aby nám pletli hlavu." – Samozřejmě nebudu vyvracet zmíněné ministerské nálepky. Dostalo se mi jich od komunistů, dnešních i bývalých, doma i v zahraničí, snad již na stovky. Proto jsem vlastně také v roce 1967 odešel. Ale plést lidem hlavu? V demokracii?

Jelikož v ČSFR objektivní investigativní (tj. pravdu hledající) žurnalistka stále ještě neexistuje, dovolím si uvést některá fakta sám, bez subjektivního hodnocení. Mé domácí vzdělání se neliší od toho ministerského: jsem také absolventem VŠE. Jsem dokonce absolventem téhož směru jako nynější ministr hospodářství ČSFR. Nikdy jsem se však nestal komunistou, bez ohledu na kariéru. Byl jsem až do roku 1967 mladším kolegou nynějšího ministra financí, na stejném pracovišti, kde i on začínal. Tedy jsem přijal nabídku na studium na University of Rochester.

⁷⁰ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 54-58. ISBN Neuvedeno

V Americe mi titul ing. z VŠE samozřejmě uznán nebyl, tak jako by nebyl uznán ani dnes většině ministrů z ČSFR. (na složitý "titul" CSc. jsem se nekvalifikoval). Pracoval jsem tedy v USA na M. S. v oboru ekonomie a systémové analýzy a Ph.D. v oboru operačního výzkumu, ekonomie a podnikového řízení. Tím jsem získal kvalifikaci na profesuru na jedné z nejlepších amerických univerzit – Columbia University, kde jsem učil 10 let, a na doživotní akademický úvazek na Fordham University v témže městě (New York City). Jsem aktivním konzultantem mnoha amerických podniků (Arthur D. Little, Nynex, Rockwell Int., RCA, Mackenzie & Co., atd.) a sloužím v redakčních radách četných západních odborných časopisů. Mám tedy téměř 25 let přímých zkušeností s volným tržním hospodářstvím nejen praktických, ale i teoretických. Učím chlapce a děvčata z Wall Streetu (finance) a z Madison Avenue (marketing) od roku 1972 až dodnes. Mnozí moji žáci (je jich na tisíce) jsou dnes ty "americké kontakty" pana ministra a jeho spolupracovníků. V oboru financí jsem publikoval knihu s velmi "odborným" názvem: *Uncertain Prospects Ranking and Portfolio Analysis Under the Conditions of Partial Information* (Cambridge, Mass., 1980). Překlad názvu ponecháme panu ministrovi: slyším, že rád čte knihy. Pochybuji, že bych v ČSFR hledal jakýkoli publikační "prostor": v USA jsem uveřejnil přes 260 odborných prací (desítky knih a učebnic). Kromě toho mi vyšlo na 300 česky psaných úvah a esejů v exilových časopisech. Zda jde o práce "levicové" a zda se v nich odráží "zbožňování socialismu" – to ponechám na soudu svých exilových i domácích čtenářů. Jsem si však jist, že levicovou reputaci v exilu nemám. A že bych se chtěl prodávat za koruny (protože nemohu za dolary)? Bylo by směšné, abych uváděl své příjmy či finanční zájmy ve spojení s ČSFR.

Co se týče ministrovy poznámky, že "...píší už i do Rudého práva": Nepíší! Pocházím z demokratické tradice a čtu tedy vše. Rozhovory poskytují komukoliv i nepříteli, pokud mi zaručí nezkreslenou interpretaci. Rudé právo mé názory nezkreslilo. Toť vše.

Pokud si pamatuji, vyjádřil jsem v RP nesouhlas s názorem ministra Klause, že "...(v ČSFR) nemáme čas nejdříve demonopolizovat ekonomiku". Nejenže čas máme, ale privatizace, demonopolizace a zajištění konkurence musí proběhnout před jakoukoli liberalizací cen. Za takovou hrubou chybu by pan ministr na žádné americké univerzitě jedničku nedostal. I když pan ministr neví, kdo jsem, já si jej vybavuji velmi dobře. Pamatuji si ho i z návštěvy v Chicagu v létě 1989, kde překvapivě vystupoval jako budoucí ministr financí ČSSR a již tehdy nastínil principy své šokující reformy. Byl jsem v květnu 1990 na jeho přednášce na Karlově univerzitě, kde v kolébce vědění nestydatě tvrdil, že

privatizace je pro ČSFR nedůležitá a že se jí budeme zabývat až tak za tři roky. Kupónovou privatizaci charakterizoval takto: "Čtyřicet let jsme si říkali, že to patří nám všem, tak teď na to budeme mít papír." Tehdy mi nebylo těžko ani tak z ministrova ekonomického myšlení, jako z toho dlouhotrvajícího potlesku v sále, potlesku lidí, které jsem považoval za své kolegy.

Nevěřím, že by pan ministr financí ČSFR v září 1990 pronesl v USA "asi tisíc" projevů. Ale budiž. To, že zblbnul senátora "Kemta", aby napsal popuzený a skandalizovaný dopis prezidentu Bushovi, to mě však zajímá velice. Jack Kemp (tedy ne Kemt) je bývalý fotbalista a dnes Bushův ministr pro Housing. Podporoval jsem Kempa při jeho prezidentské kandidatuře (proti Bushovi) a vyměnili jsme si mnohé dopisy o otázkách ekonomické strategie (byl senátorem za stát New York). Jen mimochodem, v ČSFR jsem byl na světoznámou Fullbrightovu nadaci, podporovanou USIA (United States Information Agency) a řízenou v Praze přímo U. S. ambasádou. Samozřejmě, že jsme si již vyžádali Kempovo veřejné prohlášení o výběrových šetřeních a procedurách všech zmíněných nadací a institucí americké vlády, jakož i o posouzení odbornosti či levičáctví "nějakého Zeleného". Pan ministr ČSFR bude včas informován: svou zmíněnou oxeroxovanou přílohu prezidentu Bushovi by si měl pečlivě uschovat. Alespoň tahle "lumpárna" mu nemusí projít.⁷¹

⁷¹ ZELENÝ, Milan. *Ještě je čas: Obávám se o osud této země*. Praha: Alternativy, 1991, s 54-58. ISBN Neuvedeno.